

R.S. מס 7

1

ספרי הלבושים לבוש החור

הוא לבוש השני מעשרה לבושי מלכות
אשר חבר הגאון מוהר"ר מרדכי יפה זללה"ה
וקרא שמו
לבוש החור
על שם הפסוק
ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וחור וגו'

והוא כולל

כל הדינים הכלולים בחלק הראשון מטור האורח חיים
וטעמיהם והוא אשר קראו לבעל הטור סדר היום
(נוסח הספר מהדפוסים הראשונים)

סימנים רמב - תכח

מהדורה מחודשת מסודרת מחדש
באותיות מאירות עינים ברוב פאר והדר.
מוגהים ומתוקנים בהגהה מדוייקת עפ"י כל הדפוסים הראשונים
וכתבי יד. פיסוק וקיסוע מדוייק, והדגשת כל הלכה בנפרד
הוספת אלפי מדאי מקומות ופענוח ראשי התיבות

ועליהם חונים

חיבור חדש של אלפי הגהות והערות ותיקונים
ממון הגאון הקדוש ר' אברהם זעקללה"ה
בעל החסד לאברהם - זקנו של החיד"א
אשר הועתק מכתב יד קדשו בגליוני הלבושים

מלבושי יום טוב

להגאון רבי יום טוב ליפמאן הלוי העלר זעקל בעל התוס' יו"ט
אליה רבה - אליה זוטא
לרבינו הגאון מוהר"ר אליה שפירא זעקל אב"ד טיקטין
מעובדים מחדש בתיקוני אלפי טעויות,
עיוני אלפי מדאי מקומות והגהות והערות

ובסופו ילקוט הערות והגהות מכתבי יד גדולי ישראל

ביתן אינון - ירושלים ג"ס

זמני - מוקצב - (ע)
(בזמני סאטול מוקצב וזמני מוקצב אק"ט)
או אגלה זמני בו סכנא

שקורין אותו סתם שעה, יש להסתפק אם מותר למלטלו שהרי הוא כלי, או שמא יש לאוסרו משום דמלאכתו לאיסור דהוי כמו מדידה שמועד שיעור הזמן, **כ** ופשוט המנהג לאסור: הג"ה ואע"ג דלמטה שרי מדידה כמו שנתבאר לעיל סימן ש"ו סעיף ו', מ"מ מאן לימא לן דהא חשיב מדידה של מלוא, דאי משום שלומד על ידו א"כ יתלה לימודו נקום איסור ויהא שרי, ושלילה, ואע"ג דלאו מדידה גמורה הוא מדידת הזמן, מ"מ יש לדמותה למדידה, לזה נתפשט המנהג לאיסור **כב**.

גב כל מה שמוקצה לעשירים שמקצין עצמן ממנו, אע"פ שלפעמים היא ההקצה שלהם ע"י עשירותם, מכל מקום והואיל והוקצה, [כד] (כה) הוקצה **גד** גם לעניים למלטל אותו **כג**.

הוא **כ**: * הג"ה ועיין לקמן סימן שט"ז סעיף ט'.
מז מכבדות שמכבדים בהם הקרקע מותר למלטלם, דהו"ל כלי שמלאכתו להיחדר שמתוך לכבד בהם קרקע המרוצף שאין שייך בה אשווי גומות: * הג"ה ועיין לקמן סימן של"ז סעיף ז': * ואע"ג שאין נהגין לכבד אפילו מרוצף, [בג] היינו חומרא בעלמא, אבל לענין מלטול יש להקל.
נ יש מתירין למלטל **נא** האצטרוב להביט בה, **נב** ויש מסתפקין בדבר, ונהגו להקל כאן.
נא וכלי שמורה השעות ע"י שמראה הצל, הוי כמו מדידה שמועד הצל והוי מלאכתו לאיסור: * הג"ה ועיין לעיל בסימן זה סעיף ג' וסימן ש"ו סעיף ז': וכן אותו כלי שיש בו חול

שם דיני מלטול ע"י דבר אחר, ובו ה' סעיפים:

חכמים מלטול שלא בידים במקום סכנת חולי, אבל אם * אין לו גיעועין עליו לא התירו לו שאינו סכנת נפש. ואפילו כשיש לו גיעועין עליו גם כן לא התירו אלא באבן, שאם יפול האבן מיד התנוק לא חיישין שיתגיהו האב ואחי * לאתויי ד'

נוטל אדם את בנו אן שהאבן בידו, ולא חשוב ממלטל לאבן, והאבן אסור למלטל כמו שנתבאר סימן ש"ב סעיף א', אפילו הכי התירו לו למלטלו עם התנוק, והוא שיש לו גיעועין עליו שאם לא ימלטלנו יחלה, או מותר, שלא העמידו

הגהות מוהר"א אול"א

[כ] ולא חיישין דילמא יהרג החובבים. **כא** וע"ל סימן ש"ו דין י"א. **כב** וכתב הרק"ש ז"ל, ולקרות בהם מי שיש לו זמן קבוע ג"ל דלכ"ע מותר דהויא מדידה של מצוה, ואין החול מוקצה כיון שיתרו לכך, וע"ל סימן ש"ו דין א' וטור יו"ד סימן קע"ט דין י"א. **כג** דין מלטול הנר סימן רע"ט. דין מצא ארנקי בשבת בסוף סימן רס"ו. דין מלטול אבנים סימן רנ"ב. ועיין סימן שכ"ב ושל"ד כי שם נתבאר דין המוקצה ג"כ. **שם א** צ"ל בחצה.

מלבושי יו"ט

[בג] היינו חומרא בעלמא. זה כתב לכתוב רבו ז"ל שלא הגיה כחלק לאסור כיטול אפילו נמרופף, אבל צ"י כתב נפשיות דלמאן דאמר דאסור לכבד חף נמרופף פשיטא דאסור לטלטל ע"כ, וכן כתב הרמ"ע נהד"ש [פ"י סי' ג]: **[כד]** הוקצה גם לצניינים. כך הם דברי הר"ן בפרק כירה (פ"א סוף ע"א), אבל המוספות נפרק מפנין לא כתבו כן, אלא נראה דתלוי בנית של העשיר דאז הוקצה גם לעני שצמח העשיר, אבל שיהיה מוקצה לעני צמחו לא. וגם דוקא מה שמוקצה לפתם עשירים כמו נגד של שלש על שלש, אבל מה שמוקצה מפלגו כגון שטור מלאים דבר אינו מוקצה לזולתו כלל, וכן עיקר כמו שכתבתי בלחם המודות פרק כירה סעיף ע"ח דלני ספק דאשתמיט להב"י לדברי הרמ"ע הללו:

אליה זוטא
 (כה) מלבושי יו"ט וכו' סעיף ח' פסקו כחוספות פרק מפנין דדוקא בבית עשיר אבל לפני בביתו מותר, וכן לעשיר בבית העני מותר. וכן מצאתי בשלטי גבורים פרק כירה. עוד פסק שם דדוקא מה שמוקצה לסתם עשירים, אבל מה שמוקצה לעצמו כגון שטור מאיזה דבר מותר בטלטול אפילו לעצמו, מיהו בגרוגרת וצמקים שמסית דעתו מיניה אסורים לכל, דדיינין הכי דעת כל אדם בסתם, והוא הדין לכל כיוצא בזה:

אליה רבא

מותר (מלבושי יו"ט) ס"ק מד וב"ח ס"ח ושלטי גבורים פ"א ע"כ אה"ח שס"ט חוס' דף קכ"ז ע"ב ד"ה סוף, אבל הט"ח [ס"ק כה] ומג"א [ס"ק עט] פירשו דברי חוס' דלף לעניים צמח אסור, כיון שהוא של עשיר וכבר הקצה אותו, מיהו מה שהוא של עניים אסור לעשירים צמחם ואין היתר לעשיר אלא צמח עני. כתבו החוס' [מו ע"ב ד"ה מין] נדרה הנאה מכבד אפילו היא עממה שרי לטלטלה כיון דחוי לאחרים, אלא א"כ אקרתה על כל העולם, ועיין ס' ש"כ"ה סעיף ח'. מיהו בגרוגרת ולימוקים אסיה דעתו מניה אסורים לכל, דדיינין הכי דעת כל אדם בסתם, והוא הדין לכל כיוצא בזה:

ז' אע"ג וכו'. עיין ס' שלי"ד, ודעת רש"ל [שם] לאסור מטלטלין, וכן נוטה הדעת, מג"א [ס"ק עד] ומלבושי יו"ט [ס"ק ג], מיהו לזורך גופו ומקומו מותר לכ"ע:
 (סעיף ג) צא האצטרוב וכו'. הוא כלי שחזין בו הכוכבים, ולא גזינן שמה יסלק הלוחות ויחזיקן, דמאן לימא לן שהוא אסור, דמאי שנא ממטה רפוי צבי ש"ג סעיף י"ד (מג"א ס"ק ט) שם רש"י"א שו"ת ה"א ס' חשע"ב, ומה שפירש שהוא כלי שחזין בו הכוכבים ליחא ברש"י"א אלא דברי עצמו הן, ונגילין באר הגולה פירש שהוא כלי העשוי להבין מתוכו חכמת החסונה:
 זב ויש מסתפקין וכו'. עיין ס' ש"ו סעיף י"ו. ונראה דספיקו לרמב"ם [פ"י המטות פ"ג מ"ג] איזה מחליף בשטרי הדיוטות. ולכאורה משמע צ"י וכו' דספיקו (אל) [על] אסור טילטול אבל להביע פשיטא ליה לרמב"ם דאסור כמו ספרי חכמות, אלא דא"כ הו"ל לכתוב הספק גם בספרי חכמות:
 (סעיף נא) צב ופשוט המנהג וכו'. מיהו לזורך גופו ומקומו מותר דהא כלי הוא, ועיין סעיף ג'. כתב עולם שנת [ס"ק טו] לזורך החולה כמו שמשערין הרופאים על פי משך הזמן, אפשר להחיר:
 (סעיף נב) צד גם לעניים וכו'. דוקא צמח עשיר אבל לעניים צמחם

שט (סעיף א) א לאתויי ד' אמות וכו'. דנריו תמוסין, דהכא בתר קיימין ולא צמח הרבים כדפרש"י ר"פ נוטל [קמ"א ע"ב ד"ה נוטל], וכ"מ בנשו' הרמ"ע כלל כ"ב [ס' ח ד"ה הדר הב], והיינו משום איסור טילטול דלש דק מנביח ממקום למקום נה הא אסור, ועיין ס' ש"ח סעיף ה' אפילו צמח אסור, ולכך נטור וס"ע לא כחנן] אלא אחא לאתויי ולא ד' אמות א. אך מלאחי (ברש"ל) [ברש"י] בלפסי [נט ע"א] אחא לאתויי צמח הרבים ע"כ, וגמי תמוה.

א"א אין לו וכו'. היינו בפתח חינוך כמ"ס בספר התרומה [פ"י נד], מיהו נלוחו בידו מותר ב:

במלמול האבן עם הפירות, אבל אם הם פירות שאינם נפסדים, יערים וינער גם האבן עמהם ולא יטלנו עמהם. והני מילי כשאינו צריך אלא לפירות או לכלכלה, שאז כשיעננה במקומה יוכל ליטול הפירות או הכלכלה למקום שהוא צריך, אבל אם היה צריך למקום הכלכלה יטלטלה כמות שהיא עם האבן והפירות כדי שיוכל להשתמש במקומה, [ב] ואין צריך לנערה ולנער האבן ממנה, והיו פירחא יתירה שאינו צריכה. ומיירי נמי אפילו הניח האבן במזיד על הכלכלה, אע"פ שעשאו בסיס לדבר האסור דהיינו לאבן, מ"מ כיון שהוא גם כן בסיס לדבר המותר דהיינו הפירות בגלל האבן לגבייהו: הנה"ה ועיין לקמן סימן ש"ז סעיף ח': אבל אם הניח אבן במזיד על כלי ריקן, כגון שהניחו על פי החבית או הניח מעות על הכר במזיד, הרי אלו נעשו בסיסין לדבר האיסור ואסור לטלטלם ולנערם מהם.

ד ואם שכחו אבן על פי החבית או מעות על הכר או שלא הניחם שם במזיד, זה אינו נקרא בסיס לדבר האיסור הואיל ולא הניחו לשם זה דן, לפיכך ה" מטה החבית על צדה והאבן

אמות, שאינו מקפיד עליו כל כך. אבל אם היה בידו של תינוק דינר, אסור אפילו לאחוזו התינוק בידו והוא מהלך ברגליו, דהיישגן הואיל ומקפיד עליו דילמא נפל ואתי אבוה לאתויי. ² ויש אומרים שלא אסרו אלא כשנושא את התינוק עם הדינר בידו [א] ³ דהוי כמטלטל הדינר בעצמו, אבל לאחוזו (א) התינוק בידו אף על פי שדינר ביד התינוק אין בכך כלום, כיון שגם התינוק הולך בארץ אם יפול הדינר מידו הוא עצמו יגביהו [ב].

ב כלכלה שהיתה נקובה וסחמה באבן, מותר לטלטלה, ולא אמרינן שעשית בסיס לדבר האסור דהיינו לאבן, שהרי נעשה האבן ¹ כדופנה. וכן דלעת ג' שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאות בה מים, אם הוא קשור יפה שאינו נופל מותר למלאות בה, והיו האבן כלי עם הדלעת עצמה שהוא כמל אגבה, ואם אינו קשור יפה אינו כמל אגבה ואסור.

ג כלכלה שהיא מלאה פירות ⁴ ואבן (ב) בתוכה, אם הם פירות רטובים כגון תאנים וענבים, ¹ יטול אותה כמות שהיא, שאם ינער הפירות מתוכה יפסדו, ובמקום פסידא לא גזרו איסור

הגהות מוהר"א אור"ח

ב] ולא חיישינן מתוך שאביו חם על הדינר אתי למעבד טלטול בידים, דכיון דלא שרית ליה מדי ליכא למינר כלל. ג] וכישה. ד] הניחם שם קודם ערב שבת השיב כשוכה. הניח גוי או תינוק לרעת ישראל השיב כמנחה, תוספות שבת מז"ד ע"ב.

מלבושי יו"ט

שט [א] דהוי כמטלטלי זכר. אף הוא ממוך שהוא חם על אומו דינר חמי למיעבד טלטול בידים, אבל כי לא שרינן להו מדי ליכא למינר כלל, כך הוא לטון הרמב"ן, והוא טעם נכון. ולא ידעתי למה סינה המחבר והכי דלא לדברי הרמב"ן נכ"י, גם אין נראה לי שיהא כח נכנסת המחבר להמיר נעטרו, כי טעם הלוג הוא מאלו: [ב] ואין צריך. כלומר ואינו ראוי לנערה וכו':

אליה זוטא

שט (א) והב"ח פסק לאיסור: (ב) הוא הדין שאר דבר מוקצה (שלטי הגיבורים):

אליה רבא

טלטולין כשהאובל מרובה ה' (שלטי גיבורים ר"פ נוטל ט"ז ע"ה אות ב): ו יטול זכר. ואין מטריחין אומו לטול הפירות מתוך הסל בידו, אבל אם הפירות מונחים בפנים קטנים חוץ הכלכלה יעלם בידו מתוך הכלכלה (תוס' קמ"ט ע"ה ד"ה וכו' מנ"א פק"ד): ו ואין צריך זכר. כלומר ואינו ראוי לנערה (מלבושי יו"ט פק"ד). ואינו אומר דמלבושי יו"ט והלבוש לא ירדו לעומק צוה, שהבינו מה שכתב הטור אבל אם צריך למקום החבית ולא חספיק לו ההטייה יכול לטלטלה ע"כ, דר"ל דלא חספיק שיטעך ג"כ אח"כ לסלק החבית [עם האבן שעליה] וכמ"ש הלבוש סעיף ג', ואינו נכון, דמה בכך, טוב לסלק אח"כ [מל] לטלטל דבר מוקצה ומכל שכן שאין איסור לעשות כן, אלא נכון נדור פירוש הטור כמ"ש בנספר התרומה סי' רנ"ד ור"ן [שם] זה לשונם, שאם היה מנער שם לא היה יכול ליטב בלוחו מקום ו' ע"כ, והיינו שכתב הטור שלא חספיק זכר, וללבוש ומלבושי יו"ט אשמושו דברי ספר התרומה ור"ן. ואינו יכול לנער למקום רחוק עד שעדיין יכול ליטב בלוחו מקום, זה ודאי צריך לעשות, אלא שהוא מן הנמנע ו' למשמעות הפוסקים ה"ל ודו"ק: (פסק"ד) ה מטה זכר. דוקא כשצריך לחביות למשוך יין דרך המגופה ולכר

ב ור"א זכר. ונקטינן לחומרל סכנה ראשונה (ב"ח פסק"ד). ולענין דלאי הרמב"ן (ס) [קמ"ט ע"ב ד"ה א"ה] לסמוך עליו משום סכנת חולי, וגם רמב"ן נחללה הוא ור"ן [ט"ז ע"ה ד"ה גמין הביאו]: ג דהוי כמטלטלי זכר. פירוש ויכא לטלטל הדינר בלחודים כיון שראה שהמירו לזה ג', משא"כ כשאוחזו בידו, ומלבושי יו"ט [פק"ד] השיג עליו לחנם: (סעיף ב) ד כדופנה זכר. כיון דהדקה שיהא דופן (גמ'), משמע דלא לא הדקה לא (מג"א פק"ד). וז"ע דזה נאמר בגמ' דף קכ"ה [ע"ה] על אבן שבלעתה, ופרש"י כיון דהדקה קשרה יפה, אבל דף קמ"ב [ע"ה] נדון כלכלה נקובה לא נאמר זה כלל, ומה י"ל אף דלא הדקה נעשה דופן כיון שהוא צנקב הדופן או שוליה ואי אפשר להשתמש בכלכלה בלא האבן. מיהו מדכתב הבי"ד דר"ף השמיט דין דכלכלה משום דסמך על דין דלעת משמע דשון הן, ויש לדחות ו':

(סעיף ג) ה והאבן זכר. והוא הדין דבר אחר שהוא מוקצה כאבן. ומשמע דכל דבר שאין לחלוח שאוחזו פסולת (שייך בלובל) [שכח מתוך אומו חולל], לא חשיבין ליה פסולת עם האוכל להחיר

הגהות והערות

ש"א א] עיין בתוספת שבת סק"ג שהקשה הקוריא על הלבוש, ומוחק מלות "ד" אמות", ועי' בפרי מגדים א"א סק"ב שמיישב קשייתם: ב] וכן משמע מלשונו שם אסור "לטלטל" את התינוק: ג] כ"ב המג"א סק"ב והוא מדברי הר"ן שם, ועי' מ"ב סק"ה: ד] דרך לענין שהאבן בטל לכלכלה ושרי לטלטלה נלמד מאבן שבדלעת ולא שצריך הירוק גם בכלכלה. ועי' בתהלה לדוד סק"ג שהביא ראיה כדברי המג"א: ה] פסני שיפלו שם המעות, ר"ן: ו] ועיין בתהלה לדוד סק"ד שהארץ בחידוש דין זה הרבה, ובשלהיג שם סיים "וצריך להתיישב בדין זה": ז] ר"ל שאין האפשרות לעשות כן:

ו. כן פירש הר"ן בפרק י"ד דשבת [לט ב ד"ה ומהא] מימרח לרב המנוגל דבר שאין בו סכנה וכו' בשבת קכ"ט [ע"א]:

ז. טור [עמוד מ"ו] וכן כתב הרא"ש בפרק ב' דשבת וזה [סימן י'] והר"ן בפרק י"ד דשבת [ע"א]:

ח. טור [ע"א] מדברי הרמב"ם [שבת ג' י' ע"ה] הכשרה ח"ו סימן ע"ד [ע"א]:

יא אומרים לגוי. ודוקא שרריך לה בשבת עצמו, רד"ך בית (ח"ב) [כ"ב] חדר ו': יב אפילו אין בו. משמע דכל שכן כשיש בו סכנת אבר דמוח, אפילו אינו חולה שכולל כל הגוף. וזהו דעת המגיד משנה [שבת ג' י'] מה שסיים אבל באבר אחד כיון שאין בו סכנה אסור, וזה שלא התירו לכתול אלא מן העכו"ם, עכ"ל, פירוש, שאין באבר סכנה. ללא כנ"י [עמוד הא ד"ה ומתוך]. וכן כתב המגיד משנה אח"כ אבל מלאכה גמורה בישראל לא הותרה אפילו בסכנת אבר, ע"כ. ומשמע דשבות מותר בסכנת אבר, ואם אין בו סכנת אבר מותר על ידי עכו"ם, והיינו עובדא

(ו) חוליה שנופלה ב"ו. חללה נעתיק ונבאר דברי הטור [עמוד ח"ו—הלא] (י"ו) לפענ"ד במה שכח בשם הרמב"ם [שבת ג' י'] לפשוט ספיקא דהרא"ש [עמודה וזה פ"ב סימן י']. דהיינו שהרא"ש נסתפק בחולה שאין בו סכנה אם מותר לו שבות על ידי ישראל. ו"ל הרמב"ם, חולה שאין בו סכנה עושים לו כל זרעו על ידי עכו"ם. כ"ד, אומרין לעכו"ם לעשות והוא עושה, לבשל לו לאפות לו כו', וכן כותב עיניו מן העכו"ם בשבת אף על פי שאין שם סכנה, ואם היו זריזים לדברים שאין בהם מלאכה עושה אותן אפילו ישראל, לפיכך מעלים אותם כו', עכ"ל. ולמד

דלמימר [ב"ה כב, א], וכמו שכתוב סימן ש"ו סעיף ה' לשבות לשבות שרי במקלט חולי. ומיחוש בעלמא אפילו על ידי עכו"ם אסור, כמו שכתוב סעיף א'. ועיין מה שכתבתי סימן חל"ו [פ"ג א]:

הטור מרמז"ם שכח דברים שאין בהם מלאכה, היינו מן המורה, אבל שבות יש בהם. והקשה הב"י [עמוד ח"ו מ"ה וז"ל] היאך פשט הטור ספק שלו לקולא מדברי הרמב"ם דמוח בחולה שאין בו סכנה על ידי ישראל אפילו בדבר שיש בו איסור לישראל מכת שבות

ציונים ארמ"א
טו המגיד [משנת] פרק ב' [משנת הל"א י']

מכל מקום יעשה ישראל מעשה זה כיון שהוא לזרך חולה שאין בו סכנה, מכת מה שכח הרמב"ם בזה היו זריזים לדברים שאין בהם מלאכה כו', דאם כן קשה מאי שנא בכחול דאינו מותר כי אם על ידי עכו"ם, דהא כותב חולה הוא מדברים שאין בהם אלא משום שבות, כדאיחא במשנה סוף פרק המלניע [שבת ז', ב] גבי כוחלת ופוקקת כו'. וזהו הביא ב"י לתרץ על פי דברי הרב המגיד [שם] שפירש דברי רמב"ם, דמעיקרא אמר בחולה שיש בו חולי כל הגוף מותר על ידי עכו"ם, ובכחול שאין בו חולי לכל הגוף אלא באבר אחד, אף על פי שאין בו סכנה או מותר גם כן על ידי עכו"ם, ובספיקא אמר בחולי של כל הגוף, דהיינו חונקלי ומעלה אוננים, מותר על ידי ישראל כיון שכל הגוף חולה בו, וזה חורף פירושו אף על פי שאין זה לשונו, ולפי זה מתיישבים דברי הטור לפי הרמב"ם מדין כותב, דאין היסור רק על ידי עכו"ם. והקשה הב"י [עמוד ח"ו ד"ה ואין] על הרב המגיד שלא גרמו ברמב"ם רמז מחילוק חולי של כל הגוף. ופירש הוא [שם] מ"ה ולפיכך דברי רמב"ם בדרך זה, דאין חילוק בין חולה כל הגוף או לא, אלא החילוק הוא בין שבות שיש בו עיקר מלאכה שהיא סמוכה לעיקר מלאכה דאורייתא, כגון כותב דאיכא חשש שחיקת סמנים, זה אין מותר רק על ידי עכו"ם. אבל שבות שאינה סמוכה לעיקר מלאכה דאורייתא, מותר אפילו על ידי ישראל. ומטעם זה התירו להעלות אוננים ואונקלי, ושדברים אלו לא נאסרו מ"ד שם דומין למלאכה, וגם ליכא למגור בהו משום שחיקת סמנים, שאין דברים הללו נעשים בקמנים, וזהו שכח אס' היו זריזים לדברים שאין בהם עשיית מלאכה כו'. ומעתה לא נפשט ספיקו דהרא"ש מן הרמב"ם לקולא, אלא לחומרא. ולא עוד, אלא אפילו מאי דפשיטא להרא"ש והר"ן [שבת ל"ג ב ד"ה ומהא ד"ה ומלאת] דבש סכנת אבר הותר שבות הנעשה על ידי ישראל, ולרמב"ם כל שהוא דומה למלאכה או מידי דאיכא למגור בהו משום שחיקת סמנים אסור לעשות על ידי ישראל, ולא הותר אלא דבר שאינו דומה למלאכה ואינו נעשה על ידי עכו"ם, ע"כ דברי ב"י. ואני עמדתי משתומם בדברי הרא"ש וטור בזה במה שנתחפף, דהא איחא בהדיא בפרק ב' דביצה [כב, א] בפשט דלמימר בענין לכתול אה העין דאסור, דלמרינן החס אמומר שרא למכתל עינא בשבת על ידי עכו"ם, אמר ליה רב אשי מאי דעתך דכל זרעי חולה שאין בו סכנה אומר לעכו"ם ועושה, הא מר מסייע, דעמיך ופתח, אמר ליה מסייע אין בו ממש. שמע מינה דעל ידי ישראל אסור, וכן פסק שם הרא"ש [פ"ב סימן ב] גופיה, וכן פסק הטור סימן חל"ו [עמוד ה], ואם כן היאך נאמר כאן בחולה שאין בו סכנה ואין חסרון אבר דיהא מותר על ידי ישראל. והא דלמרינן [בפ"ח שר"ס] [בפרק אין מעמידין] [עמודה וזה פ"ב סימן ב] דרב אמר עין שמרדה מותר לכותלה בשבת, סבור מיניה הני מילי דשחיקי סמנים מאחמול כו'. כמו שכח ב"י [עמוד ח"ו ד"ה ומ"א], שמע מינה באין בו סכנת נפשות מותר כי שחיקי סמנים מאחמול, ואף על גב דיש איסור דרבנן, כבר חירך הר"ן [שבת שם ד"ה ומהא] דהתם היה על כל פנים סכנת אבר, מה שאין כן בעובדא דלמימר לא היה על כל פנים סכנה בעין, אלא חולי לחוד. אבל הרא"ש דעבי למימר בחד זד דמוח אפילו באין סכנת אבר על ידי ישראל, למה הוצרך למימר לעכו"ם. ואין לומר דהתם לא היה אפילו חולי רק מיחוש בעלמא, זה אינו, דהא בהדיא מדמה לזה בגמרא לחולה שאין בו סכנה, ואם כן כל שיש בכחלת עין הוא בחולה שאין בו סכנה ומו לא, דאם הם חלוקים היאך יליף בגמרא דין כותב מחולה שאין בו סכנה. ואם כן נקטר מה שכח ב"י למחך דברי הטור על פי הרב המגיד לחלק בין חולי כל הגוף דהיינו חולה שאין בו סכנה, לכחול. וגם אין לומר דלמימר מיירי לשחוק הסמנים ביום טוב, דהא שם אמרינן אחר זה אמומר שרי למיכתל עינא ביום טוב שני של ראש השנה, וזה ודאי מיירי בשחוקים קודם יום טוב, וכן פירש רש"י להדיא החס [ב"ה שם ד"ה] למכתל עינא, להשיס בו כחול לרפואה, והיינו שלא היה רק שימה בלבד, ואם כן מבוחר דאף על גב דשחוקין מאחמול זרין דוקא על ידי עכו"ם, ודברי הרמב"ם מתפרשים גם כן הכי, כמו שכתבתי בשם הב"י בפירוש דברי הרמב"ם, והוא הפירוש האמיתי, דלא התיר הרמב"ם אלא דבר שאין בו גזירת שחיקת סמנים, כההיא דמעלין חונקלי, כמו שכח הרמב"ם גופיה בפרק כ"א [הלכה לא], ואם כן ל"ע עוד מה שכח ב"י [שם ד"ה והרשב"א] על ספק דהרא"ש ו"ל, והרשב"א פסק ספק זה לקולא, שכח בהשבוה [ה"ג סימן רע"ג] חולה שאין בו סכנה או שיש בו סכנת אבר, דברים שאין בהם אלא איסור דרבנן נעשים אפילו על ידי ישראל, עכ"ל. קשה טפי על זה מההיא דלמימר למה הוצרך לעכו"ם. וי"ל דזה מיירי במידי שאין בו גזירת שחיקת סמנים, וכעין שפירש ב"י דברי הרמב"ם במה שכח ואם היו זריזים לדברים שאין בהם מלאכה כו', ועיין מה שכתבתי על זה עוד בסמוך [פ"ג א], אבל דברי הרא"ש והטור איני יודע ליישבם עד שיבא מי שלזו שלם בדבר ויוריני: (ח) באיסור דרבנן בידים. משמע אפילו במידי דאיכא גזירת שחיקת סמנים, ואפילו הכי יש מחירין, והיינו הרשב"א שזכרתי [פ"ג ס"ק י] בשם ב"י, דאם לא כן קשה דבזה הכל מודים דמוח על ידי ישראל. וכבר כתבתי [שם] החימא על זאת מההיא דלמימר:

הגהות והערות
[ד] עין [ד"ה] [הד"ק]
בית כ"ב הל' ד'
[ע"א] [פ"א]
במהדורה שלפניו הוא בית ית'
[ה] עין ט"ו ס"ק י' וטור השלם הערה מד', ועיין הערה המהדיר בשו"ת הרשב"א שם הערה ז'
[ט] במהדורה שלפניו הוא בית ית'
[ח] בכ"ז הדפוסים הכלל ממחורם דהירפואה חס"פ העיסה "מה שכתב":

מגדור פרי עמאל
מצאנו משה אהרן יצחק גאל
מבין ירושלים

ג. הר"ן בפרק י"ד
 דשבת [שם]:
 י. טור [עמוד תלם] בשם
 הרמב"ן [מורה האדם עשר
 המצוות; מורה שבת ב.
 י. בשם הרשב"א שבת קכט,
 פ:]
 כ. שם [שם] בשם הרמב"ם
 בפרק ב' דשבת [שם]:
 ל. שבת קכ"ט [שם]:
 מ. רבינו ירוחם [מגן יו
 ח"ט עט, ב] בשם הרמב"ם
 ממה שכתב בפרק (כ"ה)
 [ב] [שבת הלכה י] והר"ן
 בפרק ב' דשבת וזה
 [שם, א ד"ה י' תלם; רשב"א
 במשנה סבת פ"ג ב שם ו
 כ. ב:]
 ג. שבת ק"ח [שם]:
 ט. טור [עמוד תלם] מהא
 דקלונין לקמן [שם] מהא
 ומדברי רש"י שם [ד"ה
 ז:]

בינונים ר"מ"א

י' רבינו ירוחם נתיב י"ב
 חלק ט' [שם, ב] [ורמב"ן]
 [ורמב"ם] [שם, ב] [י
 ורשב"א [מורה סבת פ"ג
 שם ו, ב] [ר"ן עמוד זה
 ט, ט] [שם]:
 ט. ב"י [עמוד תלם ד"ה
 ז:]
 ט. ביצה ר"ב פ"ג [שם]:

הגדות והערות

[א] ע"ן סעיף י"ב
 בשה: [ב"י] (ס"א)
 [ב] ע"ן סימן רע"ו סעיף
 ד' [ס"ק יב]:
 [ג] [ב"י] (ס"א)
 [ד] ע"ן סימן ע"א סעיף
 ו' [וסוף ס"ק ה]:
 [ה] [ב"י] (ס"א)
 [ו] [ב"י] (ס"א)
 [ז] ע"ן סימן ע"ו סעיף
 ה' [ס"ק יז]:
 [ח] תוס' פ"ק
 פ"א סעיף:
 [ט] אב"ט בכל המקורות
 האלו לא הוזכר דין קטן, אלא
 דמשלן לחולה שאין בו
 סכנה ע"י גוי ולת זה משום
 בשול גוי, אך הרמ"א סמך
 על מה שכתב בסמ"ק רעו
 סעיף א וכדברי מהר"ם
 סוף אות א בשם המרדכי
 [סוף רמ"ר] ד"ה תיקו"ל ד"ט
 כחולה שאין בו סכנה:
 [י] בסדר תלם, אלא הכ"י
 [סוף עמוד תלם] ביאר בן
 דברי הרמב"ם:
 [י"א] תוס' פ"ק
 פ"א סעיף: וכו' מילות

יג נסמך צמ"אבה. כגון כוחל, שהוא ככוחב, או לעשות רפואה
 בשם, לאיכא למיחש לשחיקת סמנים. וד"ן זה כתב הרב ב"י [שם
 ד"ה ולפיכך] מדעמו. והקשה עליו הב"ח [עמוד תלם ד"ה ואיכא] דלא
 הרא"ש [עמוד זה פ"ב סימן י] והר"ן [שבת נט, ב ד"ה ומהא] הוכיחו
 מההוא דע"ן שמרדה [עמוד זה

כח, ב] שמוחר לכחולה אף על פי
 שהוא נסמך למלכה, ע"ש:
 יד הסברא השלישית. היינו
 שעושין בשינוי וכו', ודוק בפוסקים
 ומלמא שהוא מגדולי הפוסקים,
 לדברי הב"ח [שם סוף ד"ה עור] ל"ע:
טו לעשות תבשיל. ומותר
 להאכילו מוקפה בידיים אם אי אפשר
 צענין אחר (איסור והיתר הארוך
 סימן נט דין כט) **טז** פרייטו קצת.
 היינו שכלאו הכי נמי מתעבדה אלא
 שמסייע מעט, כגון עו"ם שחול
 העין וישראל סוגר ופוחת העין
 שיכנס בו הכחול. אבל אם אינו יכול
 לעשות בלתי הישראל אסור (רש"י

ב"ה כג, א ד"ה מסייע וכן כתבו
 המוספות שבת דף ל"ג ע"א ד"ה
 אחר רב). ומשמע שם דאפילו
 במלכה לאוריתא מסייע אין בו
 ממש: יז הקיז דם. אבל לשאר
 חולה לא, לפי שאין בו סכנה. ה"א
 אם יש בו סכנה שרי, אף על גב
 שבגדים (מגיד משנה שבת ב, יד). וע"ן מה שכתבתי סעיף ד' [ס"ק
 ד]. אבל ב"י [עמוד תלם ד"ה ומדברין] כתב בשם רש"י [שבת קכט, א ד"ה
 דבר] שאם אין צמיעת דבר ההוא סכנה אין עושין:

ג. ין כפי פירוש ב"י [עמוד תלם ד"ה ולפיכך] בו. ויש להקשות על זה, דלמדין בפרק (ח' שר"ט) [אין מעמידין] [עבודה זרה כח, ב] ע"ן שמרדה
 מותר לכחולה בשבת, עבור מיניה הני מילי דשחיקי סמנים מאחמול, אבל משחק ואחוי לא, אמר ליה ההוא מרבנן לדידי מפרשי לי מיניה
 דרב יהודה דאפילו משחק ואחוי דרך רשות הרבים נמי, משום דשורייני דענא זבניא תלילא ויש סכנת נפשות. ומוה למדו הרא"ש [שם
 פ"ב סימן י] והר"ן [שבת נט, ב ד"ה ומהא] דלמדמדין בסקלך דעתיא מעיקרא דליכא זבניא תלילא ויש סכנת נפשות. ומוה למדו הרא"ש [שם
 מאחמול ואף על גב דרבנן אסרו משום רפואה, אם כן שמע מינה דבסכנת אבר מותר אפילו על ידי הרמב"ם
 לאוסר אפילו בסכנת אבר צענין דוקא שלא יהא בו סמך מלככה לאוריתא דהיינו שחיקת סמנים או דוקא מותר. ואין לפרש דברי הרמב"ם
 דמייירי בכותל ע"ן שלא במקום סכנת אבר וכדפירש הר"ן [שם], ולא כמו שכתב ב"י [עמוד תלם ד"ה ומחין], דאם כן קשה, הוי ליה להרמב"ם
 לכחוב דין סכנת אבר דמחללין על ידי ישראל. על כן נראה דודאי האמת בפירוש ב"י דלהרמב"ם אין חילוק בין סכנת אבר לא, וכולהו
 הוה כחולה שאין בו סכנה לחוד, וההוא דפרק (ח' שר"ט) [אין מעמידין] נראה שהרמב"ם סבירא ליה דמעיקרא היה עבור דמייירי
 בשחוקים מאחמול, ואז היינו צריכים לומר דאף על גב דליכא סכנת נפשות ומותר אפילו שחיקת היום, אם כן לא נרמו מזה הדין כלל במקום שאין בו רק סכנת
 אבר, אלא הכל תלוי בסכנת נפשות דאז מותר לגמרי, ובאילו סכנת נפשות אסור במקום שיש סמך לאיסור תורה, כן נראה לענ"ד נכון
 לדברי הרמב"ם: (יב) ודברי הסברא השלישית נראין. משמע דמסכים לדעת הרמב"ן [מורה האדם עשר המצוות] שיהא דיעה השלישית.

ומו"ח ז"ל [ב"ה עמוד תלם סוף ד"ה עור] פירש דעל הרמב"ם [שבת ב, י] קאי, שהיא סכנת יש אומרים השלישי, ולא חשיב דיעה ראשונה דהיינו
 יש מחירין בו, אלא על ג' יש אומרים קאי. וכן משמע בלבוש [סוף י]. ולא ידענא למה פירש כן ולא נפרש עס דיעה קמייתא. ומו,
 דאם כן היה לו לומר ודברי סברא זאת נראין, כיון דעלה קאי, על כן נראה לענ"ד כפשוטו דעל הרמב"ן קאי: (יג) פרייטו קצת. ע"ן
 מה שכתבתי בסעיף (ד') [ג] [שם] [ס"ק א] דהקויע שהיה דוקא בשעה שהעכו"ם עוסק בה, לא שיקדים לפניו כלל. ומשמע מלשון זה
 דדוקא להחולה המור בסיוע קצת, אבל לא לאחר. ואינו יודע בה עטם לחלק, כי לא מנינו הימר בחולה טפי רק לענין אם אומר ר"ך אני,
 ונראה דגם כאן לאו דוקא קאמר לחולה, אלא הוא הדין בלאחר: (יד) מותר בבישולי גוים. ואם נשאר למוציא שבת, אסור לצרוא,
 ואפילו לדידה אם הצריא. וע"ן מה שכתבתי ביו"ד סימן קכ"ג בסופו [ס"ק יא]: (טו) אם פותח וסוגר בו. דאז מוכחא מלמא דלרפואה
 עושה, וכיון שהישראל נותן היין, אסור משום רפואה. ורוק חבל, שהוא חוק, מוכח מלמא דלרפואה מיטוין, דאי לרפואה הא מאוס הוא.
 וכחב רש"ל [בנהגותיו לעור] דמי שלא יכול לפתוח העינים, יכול ללחמו ברות חבל. ואזו זה חשיב רפואה. אלא לחותח מויתח חרוני:

(ט) ויש אומרים שאם יש בו כו'. הוא דעת הר"ן שזכרנו בסמוך
 [ס"ק ז] שמחלק בזה בין ההוא דפרק (שמונה שר"ט) [אין מעמידין]
 [עבודה זרה כח, ב] צענין שמרדה, ובין ההוא דלמימר [ב"ה כח, א]. ומה
 שכתב [ש"ע] ואם אין בו סכנת אבר, פירוש והוא חולי כל הגוף, רק
 שאין בו סכנה, דאז עושין דוקא על

ידי עכו"ם: (י) עושין בשינוי.
 הוא דעת הרמב"ן [מורה האדם עשר
 המצוות] בדברי הרב המגיד [שבת ב,
 ין דכחולה שאין בו סכנה ואפילו
 לאבר, אסור על ידי ישראל כי אם
 בשנות שיש בו שינוי ונעשה בלאחר
 יד, וראייתו מפרק רבי אליעזר
 דמילה [שבת קלד, א] אין טורפין יין
 ושמן לחולה בשבת וכו'. וקיים הרב
 המגיד, ודעת הרשב"א דהרמב"ן.
 ומוה תמוה לי הרבה, האין כתב
 הב"י [עמוד תלם ד"ה והרשב"א] בשם
 הרשב"א בתשובה [פ"ג סימן עכז]
 להמיר בחולה שאין בו סכנה כמו
 בסכנת אבר על ידי ישראל, והוא
 היס אומרים הראשון דכאן, ואם כן
 דברי הרשב"א קותרים זה את זה.
 וכמדומה לענ"ד דהיה חשונה לאז
 דסמכא היא, או שיש בה איזה טעות
 סופר, כי על התשובה לאו מר בר
 רב אשי חתים עליה, וכאן הרב

המגיד העיד על הרשב"א שכתב כן, ואם כן אין שום מקור ליש
 מחירין הראשון. דאין לומר דעל הטור [עמוד תלם — שבת קמ"ט] קמרמו דיליף
 כן מדברי רמב"ם לקולא, דכבר דחאו ב"י [עמוד תלם ד"ה ואיכא], וכל
 שכן לפי מה שהקטנו [ס"ק ז] מן הגמרא דלמימר: (יא) ויש
 אומרים שאפילו יש בו סכנת אבר. הוא דעת הרמב"ם [שבת

המגיד העיד על הרשב"א שכתב כן, ואם כן אין שום מקור ליש
 מחירין הראשון. דאין לומר דעל הטור [עמוד תלם — שבת קמ"ט] קמרמו דיליף
 כן מדברי רמב"ם לקולא, דכבר דחאו ב"י [עמוד תלם ד"ה ואיכא], וכל
 שכן לפי מה שהקטנו [ס"ק ז] מן הגמרא דלמימר: (יא) ויש
 אומרים שאפילו יש בו סכנת אבר. הוא דעת הרמב"ם [שבת

המגיד העיד על הרשב"א שכתב כן, ואם כן אין שום מקור ליש
 מחירין הראשון. דאין לומר דעל הטור [עמוד תלם — שבת קמ"ט] קמרמו דיליף
 כן מדברי רמב"ם לקולא, דכבר דחאו ב"י [עמוד תלם ד"ה ואיכא], וכל
 שכן לפי מה שהקטנו [ס"ק ז] מן הגמרא דלמימר: (יא) ויש
 אומרים שאפילו יש בו סכנת אבר. הוא דעת הרמב"ם [שבת

יג נכסף. עין מ"א. עין ט"ז [ס"ק] י"א. ואמר זה, להורות שמה שכתב המחבר וזכר הסברה השלישית נלחם, היינו סברה הרמב"ן [ומה שהאדם ענה הממוס], וכמו שכתב [מ"א] בלחם י"ד, י"ע: יד הסברה השלישית. עין מ"א. וכן כתב הט"ז אות י"ג. דלא כ"כ וזכר [ס"ק] שכתבו דעלה ידיה דהר, י"ע. וסברה הרמב"ן [ס"ק] בכתב לחם עושה ישראל שבות בלא שינוי, מוכח מעין שמרדה [עמוד זה דהה"ק] להסלקא דעתא. ובאין סנה דמוחר לישראל שבות על ידי שינוי, יש להוסיף ממסים מורסא [ס"ק] כחן וס"ק ל"ג גוגת יונק חלב, דנמקום נעלה לא גורו שבות על ידי שינוי כוח דשרי. ומשמע אף בחולה בלחם אחד לחוד אין כולל כל הגוף ואין בו סנה, כל עושה השבות על ידי שינוי שרי לישראל, כההוא דמפסי מורסא * וכמו שכתב המ"א בסיומן ט"ו אות וי"ן. ואי"ה לקמן [משנתם וכן אות *] וכן יעלה עוד: ט"ז "עשיות. עין מ"א. משמע אף שאין סנה אס לא יאכל המוקצה מותר ישראל לטעמו ולהאכלו בידיים למויק. והס' ב' דברים מחודשים, א', אף על פי שהסברה השלישית נלחם, כמו שכתב בלחם י"ד, אפילו הכי הקילו בטעמו מוקצה שאין בה אלא איסור טעמו, ואפשר בעי שינוי קל. וז', דשרי להאכלו איסור דרענן בידיים, כחולה שאין סנה. ואף על גב דגול חסור לאכול, כסיומן ק"ה [ס"ק] ג. מהנה"ק י"ד, נקטן אפילו עין סיומן ש"ג במ"א (ב') [ס"ק] ג. קטן קלם חולה על ידי עכ"ס מותר אפילו איסור מורה. ואי"ה שם [אש"ל אברהם אות ג ד"ה והנה] יבואר, וכאן אין להאריך. ט"ז "עשיות. עין מ"א. דלחם במלאכה דין מורה מסייע אין בו ממש. משמע אף לכתחלה שרי, ועין ט"ז אות א', ועדין "ע. עין עולה שנת [ס"ק] י"ג וכתב עודה דיעבד הוא: י"ד הקיפו. עין מ"א. עין מה שכתבנו לעיל [ומ' ד] כזה להמגיד משנה אף שאין סנה כלל, ואף אם לא יתמנו נגדים לית סנה, אפילו הכי שרי:

(ט) ויש אומרים. עין ט"ז. משמע דרוקא חולה כל הגוף, הא חולה אבר אחד כל שאין סנה בו אין עושין אף על ידי עכ"ס. והוא דאמימר, שנחלה כל הגוף ממנו. אבל במגיד משנה [שם ב, י] משמע חולה אבר אחד נמי עושין על ידי עכ"ס, ומיהוש בעלמא אין עושין על ידי עכ"ס, כבסעיף א'. עין אות וי"ן מה שכתב בשם המגיד משנה, י"ע שבות: (י) נושין בשינוי. עין ט"ז. היא דעת הרמב"ן כל שאין סנה אבר עושה ישראל על ידי שינוי, ובסנה אבר שלא על ידי שינוי, וכן הלכה, וכמו שכתב באות י"ב: (יא) ויש אומרים. עין ט"ז. כבר כתבנו כן באות וי"ן, וגם הב"ח [עמוד הג' ד"ה ואיכא] הקשה כן, וכפי הנראה שהסלקא דעתא בהכרח חולק אמימר בביצה, ובאמת נאמר דאין לחלק בין סנה אבר או לאו ובין חולה אבר אחד, אלא כל הגוף בעינו, ומוכח מאמימר כו': (יב) ודברי. עין ט"ז. וכן כתב המ"א אות י"ד. וד' דיעות הם. א', להתיר אף באין סנה אבר. ב', לאסור באין סנה, ולהתיר בסנה אבר אע"ג דנספקא לדין תורה. והרמב"ן מתיר באין סנה על ידי שינוי, ובסנה אבר בלא שינוי נספק לדין תורה. והר"ד דעת הב"ח [עמוד הג' ד"ה ולפיכך] דבסנה אבר אסור בנספק לדין תורה, אבל באין נספק כולי עלמא מודים דשרי, מאונקלי, והסכים לדעת הרמב"ן: (יג) "עשיות. עין ט"ז. עין אות א' ומה שכתבתי שם, ואף באיסור תורה מסייע אין בו ממש ומותר לכתחלה, ולאו דוקא החולה, עין מ"א אות י"ו: (יד) מותר. עין ט"ז. ביר"ד [ק"ג] [סוף סימן קיג] מתיר (המחבר) [הרמ"א] למוציא שבת לברי, דאית ליה היכרא, עין ב"י כאן [עמוד תקו ד"ה והר"ן]. והט"ז שם אסור. ועין מה שכתבתי לעיל [ומ' ד] דרוקא בשבת חותר לחולה שאין סנה בישולי עכ"ס, הא בחול לא, כבסיומן ק"ה ביר"ד [ס"ק] ג. בהנה"ק דבאכילה אסור, וכן יין נסך, י"ע.ש. וכן משמע בב"י כאן [ומ' ד], דכתב דבשבת לא רצו להחמיר בישולי עכ"ס הואיל והותר מעשה שבת, י"ע.ש. ועין לבוש [ס"ק] י"ט] כתב כן בפירושו, בחול אסור בשולי עכ"ס לחולה שאין סנה, ובשבת התירו, דלא יאה חמור ממעשה שבת. וביר"ד [סימן ק"ג] [ס"ק] י"ט] כתב מבורר דאף לבריא הותר במוציא שבת, והיכרא אית ליה, וכל שכן לחולה בשבת: (טו) אב. עין ט"ז. חולי העין בסנה אבר מבורר ס"ק י"ז. ואם מיוחד בעלמא, אסור על ידי עכ"ס גם כן. ובחולה הרבה העין לבד שרי שבות דשבות על ידי עכ"ס, עין מ"א [ס"ק] י"ב. אבל עיקר כוונתו למה יאסור עמין ופתח, הא מסייע אין ממש, ונתינה על גבי עין שרי, ולזה אמר כיון שישראל נתן על גבי עין, והרואה מוכחא מלתא שלרפואה, דעמין ופתח אחר כך, אם כן הנתינה באיסור. ויש להקשות נתינה לחודה לתסר, דלדיריה דירוד לרפואה מכוין מה איכא היכרא, ובקילור דליריה בעינן שורה מערב שבת, ויש לומר כל דרום העולם עושין כן שרי, כבסעיף ל"ז כל מאכל בריאם כו', וקילור אין רוב עולם עושין כן, הצריכו לירייה היכרא, ולאחרים כל דלא מוכחא לרפואה שרי. ואי"ה במ"א יבואר עוד. שוב ראיתי שכן כתב עולת שבת [ס"ק] כן):

כאן [ומ' ד], דכתב דבשבת לא רצו להחמיר בישולי עכ"ס הואיל והותר מעשה שבת, י"ע.ש. ועין לבוש [ס"ק] י"ט] כתב כן בפירושו, בחול אסור בשולי עכ"ס לחולה שאין סנה, ובשבת התירו, דלא יאה חמור ממעשה שבת. וביר"ד [סימן ק"ג] [ס"ק] י"ט] כתב מבורר דאף לבריא הותר במוציא שבת, והיכרא אית ליה, וכל שכן לחולה בשבת: (טו) אב. עין ט"ז. חולי העין בסנה אבר מבורר ס"ק י"ז. ואם מיוחד בעלמא, אסור על ידי עכ"ס גם כן. ובחולה הרבה העין לבד שרי שבות דשבות על ידי עכ"ס, עין מ"א [ס"ק] י"ב. אבל עיקר כוונתו למה יאסור עמין ופתח, הא מסייע אין ממש, ונתינה על גבי עין שרי, ולזה אמר כיון שישראל נתן על גבי עין, והרואה מוכחא מלתא שלרפואה, דעמין ופתח אחר כך, אם כן הנתינה באיסור. ויש להקשות נתינה לחודה לתסר, דלדיריה דירוד לרפואה מכוין מה איכא היכרא, ובקילור דליריה בעינן שורה מערב שבת, ויש לומר כל דרום העולם עושין כן שרי, כבסעיף ל"ז כל מאכל בריאם כו', וקילור אין רוב עולם עושין כן, הצריכו לירייה היכרא, ולאחרים כל דלא מוכחא לרפואה שרי. ואי"ה במ"א יבואר עוד. שוב ראיתי שכן כתב עולת שבת [ס"ק] כן):

הגהות רעק"א

(י) שם [ס"ק] י"ג] וכן כתבו התוספות, דהו כוונתו זה אינו יכול מה אינו יכול, דמלאכה שנת עשה הייבס, ומתנו לי דמנא להו זה לנשי' ותוספות, הא יש לומר דרוקא במלאכה עושים שיהא כגון שהולילו יחד וכוונה, כזה על אחד מקרי מוליא, אבל הכא דעמין ופתח העין, לאין זה כלל טהל אלא דעושה הכנה שיהיה ביד הע"ס לנחל, כזה יש לומר דמסייע אין בו ממש, דהא אין עושה מקלח טהל, ומסייע דמקלח הע"ס ננקות הס"ק י"ד סימן [ק"ה] [ק"ה] [ס"ק] אן לענין הקפה, והיינו מוויחוס לישב כזה קושים התוספות בשבת, ד"ל דמטוס הכי רב ועל רוב אפי' הכי סבורים לאסור, כיון דנלחו דידים לא מתעביד, הו' כמו זה אינו יכול מה אינו יכול, ואמימר סברה ליה דמכל מקום כזה דלית עושה דבר מגוף המלאכה כן מסייע בסנה בעלמא אין בו ממש. וכלאפי' כשהו מקלח דהו' נלחם [ס"ק] י"ג] אן דכתב גם כן דמיירי דנלחו דידים לא מתעביד, ומתקן בין זה לבין זה אינו יכול מה אינו יכול, דעמין ופתח לא מוכח דעושה בשביל כן, דדקן בלאו הכי לעמין ולפתח עין, עי"ש. ולענין היה נראה לחלק כהנ"ל:

היכא דשחיקי סמינים כו', ואע"ג דקא סלקא דעתא שאין בו רק סנה אבר, וכוהלה שבות כמו שכתוב בשבת בשב"ב [ס"ק] [ק"ה] [ומ' ד] א' מתחזין את כו'. וסברה השנית דאפילו על ידי שינוי אסור באין סנה אבר, הוא הר"ן. שכתב בפרק הבית [שם א, א ד"ה גוסי] על הא דגזת, משום דאי אפשר על ידי עובר כוכבים, דרפואת החלב הוא כשהוא רותח, כמו שכתוב בבבא קמא ט' א', ומכל מקום באי אפשר בעינן אחר מורה הרמב"ן [ומ' ד] האם שיהא המוחש, ואחר כך גם כן סברה הרמב"ן, ע"ש. וסברה ראשונה הוא הרמב"ם, שכתב בפרק ב' [משנה ה' ב'] ואם היו צריכין לרבוים שאין בהם מלאכה עושים אפילו ישראל, לפיכך מעלין אותם בשבת ומעלין אנקלי ומחזירין את השבד וכל ביוצא בזה מותר, ולא חילק בין סנה אבר או לא, וכתב המגיד משנה, ומיירי בחולי כולל כל הגוף, אבל באבר אחד לא. וזה שלא התירו לבחול עינא בפרק ב' דיר"ט [ב"ה] [שם] כעצמו. וההיא דאין טורפין כו' [שם] קל"א, נראה מרבריו שפסק כו' מאיר שטורפין. וסברה הרביעית הוא פירוש כסף משנה על הרמב"ם, דכל שחשיב מעלין כו' אין בהם ספק למלאכה ואין חילוק בין מולל כל הגוף או לא. נמצא דלרמב"ן ור"ן חילוק בין סנה אבר או לא, אלא שהוסף הרמב"ן דעל ידי שינוי לעולם מותר. ולהרמב"ם אין חילוק, רק בחולי כולל או לא למגיד משנה, או מלאכה נוספת לפירוש הכסף משנה. ועין ס"ק מ"ג שכל אחר מאלו כו': [מב] [ומ' ד] מותר לומר כו' דבתם צריכי כו'. [שם] קמ"א ב' בחינוק שיש לו כו', והתירו לו שבות על ידי שינוי כמו שכתוב לעיל [בש"ח] ויש אומרים שאם אין בו כו', והוא הר"ן על ידי עובר כוכבים דמותר לכלולי עלמא, וכמו שכתב הר"ן [שם א, א ד"ה גוסי] דהא דהתירו על ידי שינוי משום דאי אפשר בעובר כוכבים. ואף הרמב"ן [ומ' ד] מותר האדם שיהי המוחש מורה דעל ידי עובר כוכבים יותר קל, דשבות דלית בה מעשה הוא, ומותר בכל חולה, כנוכח לעיל: [מג] [ומ' ד] וז"ל ב"י אב"י בש"ע. י"ט [ב"ה] [שם] א': [מד] [ומ' ד] מצינו דין הקיפו, אבל חולה לא, כמו שכתוב שם [שם] קמ"א [א] [סוף כו', ולא אדחיא במסקנא הא דסלקא דעתך אמינא בימות החמה לא א"ל], והקינו שאני דסנה הוא, רמב"ם [שבת ב, י] ומגיד משנה. ורש"י [שם ד"ה הקיפו] וכל התוספות חולקין עליו: [מח] [ומ' ד] מצינו דין חולה, כמו שכתוב שם [שם] קמ"א [א] כל צרכי חולה כו', ומשמע אף לבשל:

דאורייתא, וההיא דאסור, במלאכה שנספק מן התורה, כמו כחל משום צובע, אבר או לא, אלא שהוסף הרמב"ן דעל ידי שינוי לעולם מותר. ולהרמב"ם אין חילוק, רק בחולי כולל או לא למגיד משנה, או מלאכה נוספת לפירוש הכסף משנה. ועין ס"ק מ"ג שכל אחר מאלו כו': [מב] [ומ' ד] מותר לומר כו' דבתם צריכי כו'. [שם] קמ"א ב' בחינוק שיש לו כו', והתירו לו שבות על ידי שינוי כמו שכתוב לעיל [בש"ח] ויש אומרים שאם אין בו כו', והוא הר"ן על ידי עובר כוכבים דמותר לכלולי עלמא, וכמו שכתב הר"ן [שם א, א ד"ה גוסי] דהא דהתירו על ידי שינוי משום דאי אפשר בעובר כוכבים. ואף הרמב"ן [ומ' ד] מותר האדם שיהי המוחש מורה דעל ידי עובר כוכבים יותר קל, דשבות דלית בה מעשה הוא, ומותר בכל חולה, כנוכח לעיל: [מג] [ומ' ד] וז"ל ב"י אב"י בש"ע. י"ט [ב"ה] [שם] א': [מד] [ומ' ד] מצינו דין הקיפו, אבל חולה לא, כמו שכתוב שם [שם] קמ"א [א] [סוף כו', ולא אדחיא במסקנא הא דסלקא דעתך אמינא בימות החמה לא א"ל], והקינו שאני דסנה הוא, רמב"ם [שבת ב, י] ומגיד משנה. ורש"י [שם ד"ה הקיפו] וכל התוספות חולקין עליו: [מח] [ומ' ד] מצינו דין חולה, כמו שכתוב שם [שם] קמ"א [א] כל צרכי חולה כו', ומשמע אף לבשל:

מהצית השק"ל

(ס"ק יג) נכסף כו', והקשה כו' דעין שמרדה. דבפרק (ח' שרצים) [אין מעמידין] אמרנו עין שמרדה מותר לכוהלה בשבת, סבר מיניה הני מילי דשחיקי סמינים מאתמול, דליכא בכוחו כי אם שבות, לכן מותר לכוהלה בשבת. ואמר ליה האי מרבנן, אפילו לשחוק בשבת מותר, דשורדינא דעינא בלכא תליא, וזרי סנה נפשות. הרי דלפי מאי דסלקא דעתא דליכא כזה סנה נפשות, אפילו הכי היכי דשחוק מאתמול מותר לכוהל, אף על גב דאיכא איסור דרבנן אפילו הכי מותר על ידי ישראל, אלא דעל

הוצו דיה ולפיכך לפרש דעת הרמב"ם [שם ב, י], ומה שקראו סברה שלישית, משום דדעה ראשונה כתב בלשון יש מחזירין, אבל שלש דעות שכתב אחר זה כתב כל אחד בלשון יש אומרים, ולכן כתב סברה שלישית ר"ל יש אומרים השלישית, ולא חשיב דעה קמיונא. ואם חולק, אלא דעה שלישית כמש"כ שכתב עושים בשינוי, ואם איכא דברא הבי"ח הוה ליה למימר ודברי סברה זאת נראין, וכמו שכתב ט"ז [ס"ק] י"ב, ע"ש: [שי"ע סי' י"ט] ה"ה כו' בבישולי גיב. וכתב הט"ז [ס"ק] י"ד, ואם

עם ציונים מהש"ך

מ. תוספות שם מהא
 דאמרין נפקים דף
 כ"ה [ע"ה] אמר רבי
 יעקב אמר רבי יוחנן בכל
 מתרפאין וכו', וכמו
 שנפטים יש כח ביד
 שדים להטעות כדי
 לטורדן [כ"ה] עבודה וזה
 פ"ג סימן ט':
 ט. שם בתוספות [וכ"ה] [ע"ה]
 [אפילו לדעה] [נכנס]
 הירושלמי [שם] פסק יד
 הלכה ט':
 ט"ו. ר"ח"ש שם:
 י. ר"ן שם [נכנס] ה' ב
 ד"ה [בגל] לדעת הירושלמי
 והטעם משום דעובר על
 לא ידבק [כך] [בידן]
 מאומה מן הכהנים [דברים]
 י. [ע"ה] אף על גב דאית
 אלא לאו, כולשו לאו
 דאליל אמרינן יהרג ואל
 יעבור:
 יא. שם בפסחים דף כ"ה
 [ע"ה]:

ט אב"ב ב'ו'. עיין דברישה [אומ] ג] דמסיק דכשניכר מדבריו שמכוין לשם אליל אסור אף על גב שאינו מזכיר שם אליל וגם אינו אומר שאין לו רפואה אלא מאלו, אלא כשם מים ונעלים אחרים והוא אומר קח מאלו שהם במקום פלוני ודאי קפיד ב'ו'. ע"ש. והב"ח

בנוטעטס אחרון [עמוד שנג] האריך וכחצ דאפילו אין העובד כוכבים אומר בפירוש אלא שכן אנו למדין ממשמעות דבריו, והוא על שני דרכים, א' הוא כשאומן מים או אילן מלויין יותר והעובד כוכבים אומר קח מאלו, אסור אפילו לא אמר בפירוש קח מאלו של אליל. הב' הוא כשאין מלוי אלא אלו ואמר קח מאלו של אליל, נמי אסור, ואין הימר אלא כשאין מלוי יותר וגם לא אמר [אלה] קח מאלו ב'ו', דלא כהשו"ע ודלא כהדרישה, עכ"ל. ולפענ"ד נראה גם דעת הדרישה כן, גם המחבר

ב [יא] גוי שבא לרפאות את ישראל ואמר ליה [י] קח ממים אלו (ג) או מאילן פלוני שהם של אלילים אסור [ט] אבל אם אמר לו קח ממים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם אלילים [י] אף על פי שאין מאותם מים ואותו אילן מצויים אלא של אלילים ו מותר כיון שלא [י] תלה הרפואה במה שהם אלילים יא [י] ויש אוסרים גם בזה (י) אפילו באומר לו הבא עליהם סתם והביא לו מעצי אשרה:

ב [יא] גוי שבא לרפאות את ישראל ואמר ליה [י] קח ממים אלו (ג) או מאילן פלוני שהם של אלילים אסור [ט] אבל אם אמר לו קח ממים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם אלילים [י] אף על פי שאין מאותם מים ואותו אילן מצויים אלא של אלילים ו מותר כיון שלא [י] תלה הרפואה במה שהם אלילים יא [י] ויש אוסרים גם בזה (י) אפילו באומר לו הבא עליהם סתם והביא לו מעצי אשרה:

נראה שמודה לזה: ו מותר. כתב דרבי משה [אומ] ו] ולפי דברי הממירין נראה לי דגם ציין נסך מותר להתרפאות במקום סכנה במקום דליכא למיגור לאמסוכי בחריה, כגון דלמר לו הציא לי יין סתם, וכן משמע בתשובת הרשב"א [מכ"ה] סימן ט] (שהביא ב"י ריש סימן קכ"ג עמוד ג) דמדמי להו להדדי, עכ"ל. ור"ל אפילו הציא לו יין שנחנק ודאי לעבודה אלילים מותר אפילו לשחוחו במקום סכנה, כיון דלמר לו סתם הציא יין, ונראה לי דסתם יינם מותר לכלי עלמא במקום סכנה אפילו בשמיה, וכל שכן בזמן הזה דפשיטא דשרי בשמיה במקום סכנה כדמשמע להדיא מדברי הר"ב לקמן בסמוך, וכל שכן דשאר איסורים שאינם אסורים אלא באכילה ומותרים באכילה במקום סכנה, וכן הוא בהגהות מיימוניות פרק (י"ב) [יד] מהלכות מאלכות אסורות [אומ] ו] ומציאו דרכי משה [סוף אות ה], וכן הוא באיקור והימר הארוך כלל נ"ט ע"ד ל"ה בשם מהר"מ: יא ויש אוסרים ב'ו'. והסקמט הפוסקים כסברא הראשונה, וכן פסק האיקור והימר הארוך שם: יב בשאר איסורי הנאה מתרפאין ב'ו', [כל"ג]:

ערך פהם פמהריק"ש

פה פהם ב כתוב בלחמות חיים [סימן כג הלכות יין נסך אות א] שאסור להתרפאות ציין שנחנק לעבודה וזה אפילו במקום סכנה ואפילו בכל שהוא: פהם ב בדרך הגאון אמור. היה פסק סכנה בדבר עיין [אריה] סימן שצ"ט דף ג' וסימן תרי"ח דף א' ב', וקל וחומר לאיקור שאין בו כוח דשרי אלילא דלוי עלמא [א]:

ביאור הגר"א

נישמעניה מן הרא, רבי יונה היה ליה צמרפאין איתון ליה זן זכרותיה דחזוי ושחא, רבי אחא איתון ליה ולא שחה, אמר רבי מנא אילו היה ידע רבי יונה פגן היה לא היה שחה [אמר רב אמר רב הונא מתניתין אפרה כן שאין מתרפאין בגילוי עריות, ר"ל ושמ בודאי אינו תולה הרפואה משום שהיא אשת איש אבל אילו היה פגניה לא היה מתרפא, ועוד שם למה ליה למשכא ותני כן לפיכך הותר מכלל שבת ולא הותר מכלל בערה המאורסה, הותר מכלל שבת ולא להתרפאות ודכוותה לא הותר מכלל בערה המאורסה להתרפאות, ובשבת דאי לא שייכא לחלות היתיר בחילול דוקא ואמר לן הותר מכללו בערה המאורסה, שפע מינה דאין לה היתר לעולם, ע"ש [ב]. וכן הוא בפרק שמנה שרצים [ירושלמי שבת שם]. אבל תוספות לא גרסו רבי פנחס בעי, וגם כן לא גרסו נישמעניה מן הרא, ועיין תוספות שם [עבודה וזה מ, כן ד"ה שאני ב'ו' ע"ה]:

באר היב"ב

הרא"ש, [ש"ך ס"ק ט]: (ה) ת"ת. כתב הב"ח, מיהו אפילו אינו אומר בפירוש אלא שכן אנו למדין ממשמעות דבריו, והוא על שני דרכים, א' הוא כשאומן מים או אילן מלויין יותר והעובד כוכבים אומר קח מאלו, אסור אפילו לא אמר בפירוש קח מאלו של אליל, הב' הוא כשאין מלוי אלא אלו ואמר קח מאלו של אליל נמי אסור, ואין הימר אלא כשאין מלוי יותר וגם לא אמר קח מאלו של אליל, ודלא כהשו"ע, עכ"ל. ולפענ"ד נראה שגם המחבר מודה לזה, ש"ך [ס"ק ט]: (י) אפילו. והסקמט הפוסקים כסברא הראשונה, וכן פסק האיקור והימר הארוך, ש"ך [ס"ק יא]: (ז) איסורים. פירוש איסורי הנאה, מתרפאים ט', [ש"ך ס"ק יג]. לזורך רפואה, חבל שלא לזורך רפואה אפילו שלא בדרך הגאון אסור, הרא"ש, ופשוט הוא. והיינו באיסורי הנאה, חבל באיסורי אכילה שרי בלחיתא בפוסקים, עכ"ל [ש"ך ס"ק יג]:

(ג) או מאילן פלוני ב'ו'. בטור [עמוד שנג] כתוב ודוקא שאומר שאין לו רפואה ב'ו'. וקשה דבריו אהדדי, דבסיפא אסור שם כל שמוכיר לו שם אליל לחוד, ונראה כוונתו דצדאפי בהזכרת שם אליל לחוד אין איסור, דלסימון בעלמא נקטיה לידע היכן אומן המים בנמלא, על כן אין איסור אלא בצירוף שאומר שאין לו רפואה ב'ו', ובסיפא קח משמע לן דסלקא דעתך כיון שאינם נמלאים המים אלא במקום עבודה אלילים והוא אומר אין לך רפואה ב'ו' דהוה אסור דהוה כמזכיר אליל בפירוש כיון שאין בנמלא רק שם, קח משמע לן דלא, כן נראה לענ"ד. ורואי פירושים מעלים פילא בקופא דמחטא בזה לפרש דברי הטור, ומה שכתבתי נראה לי נכון: 1

ב [יא] גוי שבא לרפאות את ישראל ואמר ליה [י] קח ממים אלו (ג) או מאילן פלוני שהם של אלילים אסור [ט] אבל אם אמר לו קח ממים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם אלילים [י] אף על פי שאין מאותם מים ואותו אילן מצויים אלא של אלילים ו מותר כיון שלא [י] תלה הרפואה במה שהם אלילים יא [י] ויש אוסרים גם בזה (י) אפילו באומר לו הבא עליהם סתם והביא לו מעצי אשרה:

נראה שמודה לזה: ו מותר. כתב דרבי משה [אומ] ו] ולפי דברי הממירין נראה לי דגם ציין נסך מותר להתרפאות במקום סכנה במקום דליכא למיגור לאמסוכי בחריה, כגון דלמר לו הציא לי יין סתם, וכן משמע בתשובת הרשב"א [מכ"ה] סימן ט] (שהביא ב"י ריש סימן קכ"ג עמוד ג) דמדמי להו להדדי, עכ"ל. ור"ל אפילו הציא לו יין שנחנק ודאי לעבודה אלילים מותר אפילו לשחוחו במקום סכנה, כיון דלמר לו סתם הציא יין, ונראה לי דסתם יינם מותר לכלי עלמא במקום סכנה אפילו בשמיה, וכל שכן בזמן הזה דפשיטא דשרי בשמיה במקום סכנה כדמשמע להדיא מדברי הר"ב לקמן בסמוך, וכל שכן דשאר איסורים שאינם אסורים אלא באכילה ומותרים באכילה במקום סכנה, וכן הוא בהגהות מיימוניות פרק (י"ב) [יד] מהלכות מאלכות אסורות [אומ] ו] ומציאו דרכי משה [סוף אות ה], וכן הוא באיקור והימר הארוך כלל נ"ט ע"ד ל"ה בשם מהר"מ: יא ויש אוסרים ב'ו'. והסקמט הפוסקים כסברא הראשונה, וכן פסק האיקור והימר הארוך שם: יב בשאר איסורי הנאה מתרפאין ב'ו', [כל"ג]:

ב [יא] גוי שבא לרפאות את ישראל ואמר ליה [י] קח ממים אלו (ג) או מאילן פלוני שהם של אלילים אסור [ט] אבל אם אמר לו קח ממים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם אלילים [י] אף על פי שאין מאותם מים ואותו אילן מצויים אלא של אלילים ו מותר כיון שלא [י] תלה הרפואה במה שהם אלילים יא [י] ויש אוסרים גם בזה (י) אפילו באומר לו הבא עליהם סתם והביא לו מעצי אשרה:

פתחי תשובה

(ג) בשאר איסורים. בתשובה זרע אברהם חלק א' [יורה] סימן ה' הורה על מי שהלה חזלי שיש בו סכנה ואמר הרופאים שרפואתו ליעק חלב מדדי אשה ולא נמצא כי אם אשת איש, והורה שיעשו על ידי פריסת סדין בינו לבניה, ועל ידי נקב יונק, ע"ש: (ד) מתרפאים. דכתיב וחי בהם [ויקרא יח, ה], ולא שימות בהם [עבודה וזה מ, כן]. ועיין בספר תיבת גמא [ריש] פרשת שמות שנחטף אי שרי להושיט לבן נח מסוכן אבר מן החי לרפואתו, דיש לומר והי בהם בירשאל דוקא. ולא שייך לומר ליכא מדדי דלישראל שרי ב'ו' [עיין תהיין לג, א], דאפשר פקוח נפש דחזיה הוא, לא מישרי שרי, ע"ש. ועיין בזה בספר פרשת דרכים בדרך האחרים [ריש] דרוש ב'. ועיין בתשובת רב"ז חלק א' סימן ס"ו [חיד' סימן אף קטן] שנשאל אם התולה אומר שאינו רוצה לעבור האיטור בשבילו, היש בזה חסירות ושומעין לו או לא, והשיב שאין בזה שום חסירות אלא מתחייב בנפשו, הלכך מלעיטין אותו על כרחו או כופין אותו לעשות מה שאמרוהו. ועיין שם בסימן ס"ו [שם סימן אף קטן] שנשאל אם התולה אומר שיש בה חילול שבת ודופא אומר אינו צריך, אם מחללין, כי מקצת נבונים אמרו שזה לא דמי למה שאמרו גבי יום הכיפורים [נחמא פג, א] חולה אומר צריכנו לאכול אפילו מאה רופאים כו', דדוקא גבי אכילה

- הגהות והערות
- ה' לפי זה לא:
- ו' נוסף ע"פ [סוף הכ"ה]:
- ז' נוסף ע"פ מהדורת הירושלמי תק"ו:
- ח' קצת זה נוסף ע"פ כמ"י:

עם ציונים מהש"ך
א. רמ"ס יסודי
המורה ה' ס'
(*) פירוש סתם י"ס:

כריה זיהר, ע"כ. ועיין בתשובת ר"א ח' חיים [רמ"ס] סימן ק"כ"ב:
הוא אפילו חולה בו. אפילו דרך הנאמן: הוא בזמן הזה. כלומר
דעו"ס זומן הוא לאו עובדי עבודת אלילים הן וכדלעיל סימן קכ"ג
[שפ"ג ח נהנה] וקכ"ד [שפ"ג כד נהנה] וכמה דוכמי. והרשב"א דלוסר
בתשובה [מכת"י סימן ט] (והביאו ב"י

יג שלא בדרך הנאתן בו. לנורך רפואה, אבל שלא לנורך רפואה
אפילו שלא בדרך הנאתו אסור, הרמ"ש פרק כל שעה [שפ"ס ס"ב
סימן ט] ופשוט הוא. והיינו באיסורי הנאה, אבל באיסורי אכילה שרי
כדליתא בשוקקים: יד מותר להתרפאות בו. ובלבד שלא יאכל

ריש סימן קכ"ג עמוד 33 ד"ה כהנ) לעשות מרחץ מסתם יינס, מיירי
לדון הש"ס. וכן כהנ הריב"ש סימן [כ"ג] דסחם יינס דינו כדון עליו
עבודת אלילים, והיינו לדון הש"ס, ונפקא מינה נמוקם שהגויס עובדי
עבודת אלילים הן: יז ודעישות
בזמן מרחץ. לחולה, אבל כריה
לא, דמיסה בכלל שמייה, איסור
והימיר הארוך שם [נלג לו דין לא]:

וישמה האיסור, שם [מורת האדם
לרמב"ן שער המושם עיין הסנה עמוד
לו ד"ה מר, ר"ן ס"ג, ב ד"ה ורמ"י:
ש"ס ריב"ש סימן נה], וכן כהנ הר"ב
בסמוך. והיינו דוקא כדרך אכילתו,
אבל שלא כדרך אכילתו כהנ
המרדכי [שם רמז מקמה] ואגודה ריש
פרק כל שעה [שם סימן יז] כהנ
רמב"ם [סימן מנ] דמותר. וכמה
עוד המרדכי שם דמהאי טעמא
מותר לאכול חלב חי, ומיחו אדם

ערוך לחם למהרי"ש

בסוף [אפילו שלא בדרך הנאתו]. עיין [פרק הארבע] סימן ק"ו [ד"ה מלחם]: באיסורי הנאה מותר להתרפאות נהט אפילו חולה שאין בו סכנה וכדרך הנאמן,
בדמקום חולי לא גזרו רבנן. ומכל מקום לא יאכל ולא ישמה איסור כל שאפשר למנוע הימיר אפילו יתעכב הרבה, כיון שאין בו סכנה. עיין כהנ משה פרק ה' מהלכות יסודי
המורה [הס"ס]:

הגהות רמב"ם

קנה (א) (ש"ך פ"ק י"ד) בשם ראב"ה דמותר. עיין בשלח אריה סימן ע"ד:
הא מדרבנן אסור, תורת האדם [שער המושם עיין הסנה עמוד לו ד"ה מר, ר"ן ס"ג, ב ד"ה ורמ"י:
ש"ס ריב"ש סימן נה], וכן כהנ הר"ב
בסמוך. והיינו דוקא כדרך אכילתו,
אבל שלא כדרך אכילתו כהנ
המרדכי [שם רמז מקמה] ואגודה ריש
פרק כל שעה [שם סימן יז] כהנ
רמב"ם [סימן מנ] דמותר. וכמה
עוד המרדכי שם דמהאי טעמא
מותר לאכול חלב חי, ומיחו אדם

ביאור הגר"א

[טו] [שפ"ג ג נהנה] יש אומרים דכל בו, כמו באיסור דבר תורה שלא כדרך
הנאתו דאסור מדרבנן, כמו שכתוב שם [שפ"ס ס"ב, ב] אין לוקין בו, משמע
הא מדרבנן אסור, תורת האדם [שער המושם עיין הסנה עמוד לו ד"ה מר, ר"ן ס"ג, ב ד"ה ורמ"י:
ש"ס ריב"ש סימן נה], וכן כהנ הר"ב
בסמוך. והיינו דוקא כדרך אכילתו,
אבל שלא כדרך אכילתו כהנ
המרדכי [שם רמז מקמה] ואגודה ריש
פרק כל שעה [שם סימן יז] כהנ
רמב"ם [סימן מנ] דמותר. וכמה
עוד המרדכי שם דמהאי טעמא
מותר לאכול חלב חי, ומיחו אדם

הגהות והערות

ס' כן כהנ הריב"ש [דלה"ק]
בשם, ולפינו כדון לא
נכח יין נסך:

פתחי תשובה

מוזמן מיד, דוקא בחמץ בפסח ערוך לעשות כן אבל לא בשאר איסורים, ובחמץ
כיון דלא בריל מיניה כל השנה חיישנן דלמא אחי למיכל מניה, ודמו לקריאה
לאור הנר, אבל בכל האיסורים רבדולי מיניהו אין ערוך לחוש לזה, ודאיה
ממה שכתב הש"ך לעיל סימן פ"ח ס"ק ב' דכל האיסורים מותר להעלות על
שלחן שאוכל עליו [אתרו מבשר על שלחן] חלב או איפכא, ע"ש, כן גראה
לי. ועיין באו"ח סימן תר"ב סעיף י' בהג"ה: (1) שלא בדרך הנאתן מותר.
עיין במשנה למלך פרק ה' מיסודי תורה [הלכה ה' ד"ה נסתפקין] דדוקא אם המאכל
מצד עצמו הוא שלא כדרך הנאתו, שמעורב בו דבר מר או חם ביותר, אבל אם המאכל מצד עצמו הוא טוב אלא שהוא אוכל אכילה גסה וכיוצא נסתפק שם.
ועיין בתשובת נודע ביהודה [מהור"א קמא] חלק יו"ד סימן ל"ה שהביאו גם כן, וכתב דאף אם נאמר לקולא מכל מקום אסור בלבוש מאיסורי תורה לרפואה
במקום דליכא סכנה, ולא בספר תורת חיים [חולין ק, א ד"ה לחם] שסובר רבליעה מקרי שלא כדרך הנאתו, ע"ש. ועיין בתשובת שמיים ראש סימן קמ"א בהגהת
בסא דהרסנא שם. ועיין בתשובת שכות יעקב חלק ב' סימן ע' שנשאל על מה שמכרו העולם לנהוג היתר לאכול ולשתות דם הנקשר ונתייבש מתייש שקורין
באקס בלו"ט, שנתייבש בחמה, אף כחולה שאין בו סכנה רק כנפילה בעלמא שטובא לו אחר מאברים הפנומים, והשיב דיש לצדד היתר כיון שנתייבש כל כך
עד שנעשה כעין ואין בה שום לחלוותיה אין בו איסור כלל, וכמו שכתב הרמ"א לעיל סימן פ"ז סעיף י' בהג"ה בעוד הקובה [עיין מה שכתבתי שם ס"ק כא].
ועוד יש לומר כיון שאינו דרך הנאתו, וגם יש לצדד הטעם כיון שכואבים לו אברים הפנימים דהוי מכה של חלל, ע"ש: (2) שלא יאכל וישתה. עיין בתשובת
שמש עזקה חלק יו"ד סימן כ"ח שנשאל כמי שיש לו חולי הלב ועיניו הרופאים לשתות מים הנגשמים מתמצית עשבים במשקל מ"ה אונקיות ושם אונקיות ממיין
לימוזי ואתרוגים וי"ב אונקיות מתומצן נעשה מסתם יינס, אם מותר לשתותו. והשיב להיתר מכמה טעמים, חדא דחולי הלב יש לומר דהוא חולי שיש בו סכנה,
ועוד דהתומצן נותן טעם לפנע, ע"ש עוד: (3) האיסור. עיין בתשובת רבינו עקיבא אגור [מהור"א קמא] סימן ה' שנסתפק בחולה שאין בו סכנה והוצרך בשבת
לרפואה אכילה פירוה ולא נמצאו רק מאותן שנשור בשבת, אם מותר להאכילו. ואף לרעה הראשונה בארוח סימן שבי"ח סעיף י"ז דמותר לישראל לחלל שבת
במדיה דרבנן לצורך חולה שאין בו סכנה, מכל מקום בזה יש להסתפק למאי דפסקין כאן דכל איסורי הנאה דרבנן מותר בו ובלבד שלא יאכל וישתה האיסור,

באר היטב

(ח) שאין. אפילו דרך הנאתו, [ש"ך ס"ק טו]. וכמה המרדכי דמותר לאכול
חלב חי אפילו חולה שאין בו סכנה, ומיחו אדם כריה זיהר, [שם ס"ק יד]. וגם
אסור לאדם כריה לעשות לו מרחץ מסתם יינס, דמיסה בכלל שמייה, איסור
והימיר הארוך, [שם ס"ק יז]. אבל לחולה מותר, דעו"ס זומן הוא לאו עובדי
עבודת אלילים הן, [שם ס"ק טו]. ועיין לעיל סוף סימן ק"ח סעיף ה' בהג"ה
מה שהקשה הש"ך וע"ש, [שם ס"ק יז]:

עם ציונים מהשיך

קנו א. משנה עבודה זרה דף כ"ו [ע"א] ופסוקים [מג"ג הלכות] וזה ושמירה נפש יו, א; ב. ברייתא ופדמפרש בגמרא ע"ד דף כ"ט [ע"א; רמב"ם ע"ס];

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהשיך

ע"א איסור והיתר הארוך שם בשם המרדכי; איסור והיתר הארוך כלל ל"ב [ד"ן ע"ג; כ"י סוף סימן פד בשם ארומה חיים הלכות איסורי מאלכות סימן כס א"ת ל"ב ד"ה והאכל ע"ס]; י"א רבי"ש שם;

י"ב שם [ליקו"ט והסגר הארוך] כלל ג"ט [ד"ן לה; הנהגות] מיתנות מאלכות אסורות יד א"ת כ"ן;

י"ג כ"י סוף סימן קל"ד [עמוד דבר סוף ד"ה ונמנמנ] בשם תשובת הרשב"א [מ"ג ע"ן ד"ן];

ק"ו א' תוספות [עבודה זרה ע"א ד"ה המספר];

ופסוקי פרק אין מעמידן [שם נמו מחנן];

יד אפרים

קנה (הנה ס"ח) ידועה וכו'. ע"ן באר היטב [מ"ג ק"ו וע"ן ש"ת משאת משה חלק ד"ד סימן ה' חולי ישיב בו סנה שאמר לו נכרי אחר שפגע שם פלוני [מועיל] לחולי וצריך שיאכלנו כע"ז, והוא דבר איסור, ואין תפואתו ברוקה כי הרפא מופתח אומר שלא שפגע כזאת, ע"ן בס"מ קניה כשם איסור והיתר הארוך [כלל ט' ד"ן לה] ובכל מקום קיימא לן שיאכל בפחות מחוה מכשעור;

הנהגות והערות

ט"ז עד כ"ן נוסף ע"פ מהדורת הכוללת מק"ו: י"ז נוסף ע"פ מהדורת הכוללת מק"ו: י"ח נוסף מהדורת א"ר ע"פ מהדורת א"ר ע"פ:

יח דמותר לזרף כו'. ע"ן לעיל סוף סימן ק"ח ס"ק י"י [כ"ה]: יט או שאר דבר איסור. אפילו הוא מאיסורי הנאה, דקיימא לן [מסורה לה, ה] כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעלי עבודה אלילים ויין נכר, ריב"ש סימן רנ"ה, וכן נראה דעת הר"ב: ב הרפואה ידועה כו'. ע"ן בל"ח סימן שכ"ח [מעיף י' וטרי"ח [מעיף א-ב]:

קנו א בתער. דשמיחא היוקא, אכל נמספריים דלא שמיח היוקא שרי אס יט עמו אחר, חוספות שם [עבודה זרה כ"ט, א ד"ה המספר].

קנו (א) בתער אם לא כו'. [ב] וכל שכן ידח [ג] דמותר לזרף יין על גבי אש דאפילו אכל נמספריים לא שמיח צה היוקא ושרי:

חולה שמתכילין [ל"ן] [ח] איסור לריכס שמהא ב הרפואה [י] ידועה או על פי מומחה [כ"ז] [ד] ואין ממירין שום דבר איסור לחולה אם יוכל לעשות הרפואה צהיתר כמו צאיסור אף על פי שזרין לשהות קצת קודם שימלא ההיתר מאחר [ט] שאין סנה נדבר:

סימן קנו

אם מותר להסתפר מנוי. וכו' ג' סעיפים:

א אין מסתפרין מהגוי [א] אלא במקום שמצויים בני אדם יאו אם אותו הגוי מדמה שאותו ישראל הוא אדם חשוב: הנה [ב] [ג] ויש מממירין שלא להסתפר מנוי אפילו במקום רבים (א) א (א) בתער

ביאור הגר"א

[כ] וכל שכן דמותר כו'. כמו שכתוב שם ס"ו ב"ו אבל תוספות שם ד"ה אביו כתבו דולוף ודאי אסור כו' והנאה גבורה היא. וע"ן בס"מ ק"ח סעיף ה' בהגיה שרועה ליישב ולחלק בין יין נכר לסתם יינא, ולא נראה, וכבר השינו ש"ך שם ס"ק כ"ה: [כא] מותר כו'. דכל הנשרפין אפרן כו' [מסורה לה, א], והוא שכתב חו"ן כו'. ואף באכילה מותר, וקיימא לן [רמב"ם מאכלות אסורות יד, י"א]

נמי דכל איסורין אין לוקין בו כל שכן אוכל חלב חי כו', ואם כן בחולה שאין בו סנה מותר נכזר לעיל [בש"ע]. וכן כתב המרדכי בפסחים שם [רמ"ו תקנה]: [כב] [ליקו"ט] חוץ בפעמי עבודה זרה. ולא כמרדכי ריש פרק ב' דפסחים [שם] שכתב דגם בכלאי הכרס שאסור, משום דסבירא ליה דאפרין מותר הוא משום שהוא שלא כדרך הנאתן, ולכן כתב גם כן דכל האיסורין שלא כדרך הנאתן מותר להנאתן, וכן כתבו הר"ן [פסחים כו']. אבל התוספות דעבודה זרה י"ב ב' [ד"ה אלא] והרא"ש דפסחים שם [פ"ג סימן ב] כתבו דאיסורא איכא, וכן הרמב"ן [תורת האדם שער התייחד ע"ן הסנה עמוד לו ד"ה טו] למד משם דבאיסורי דרבנן אפילו כדרך הנאתן מותר לרפואה, דהא איסורין שבתורה שלא כדרך הנאתן איסורא מיהא איכא. וכן כתבו הר"ן [פסחים ה, ב ד"ה והיתר] וריב"ש [סימן נה]. וכן בתוספות דעבודה זרה שם נסתפקו בעבודה זרה אם לוקין שלא כדרך הנאתן, אלמא דלא תליא באפרין, ומיהו אף אם דמותר לכתחלה משמע, ואין לומר דוקא בהנאה ולא באכילה דמאי שא, הא שניהם דאורייתא [וע"ן] [ליקו"ט] מותר לשרוף שרץ או כו'. לא דק, דהוא הדין בכשר וחלב שאסור, והוא מהוקברין דאפרין אסור כמו שכתוב בסוף תמורה [ג, ב], בשלמא שאר נקברין מכל מקום אין לוקין עליהן שלא כדרך הנאתן ומותר לרפואה כמו שכתוב בפ"ב דפסחים [נ"ד, ב] ולעיל בשו"ע, מה שאין כן כשר בחלב כנוצר לעיל בשו"ע: חוץ בפעמי עבודה זרה. לאו משום דלוקין עליה שלא כדרך הנאתן, דבתוספות דעבודה זרה [שם] נסתפקו [כזה וכנוצר לעיל], וע"ן לעיל סימן קמ"ב סעיף י' מתלוקות בזה, אלא משום ביודא דעבודה זרה אסור אפילו דבר שבהא מותרת [ע"ג]: [כז] וכל הו"ה כו'. כמו שכתוב בפרק בתרא דומא [ממנוחה ס"ז א'] על פי בקיאתן, וכן ברפואה ידועה כמו שכתוב שם [פ"ג ע"א פ"ד ע"א] בגשכו כלב שטטה כו', ושאר מקומות: [כד] ואין מתירין כו'. דקיימא לן [רשב"ת חזו"ה] אצל פיקוח נפש ולא הותרה, כמו שכתב הרמב"ם בריש פרק [ג', ב] דשבת, וכמו שכתוב במנחות ס"ד א' כ"ג וכל חולה כו' פשיטא כו'. ועד כאן לא קאמר ביזמא פ"ד ב' לא ספק שבת זו כו' מהו התימא כו', משום דמסוכן הוא בהשתאות, והוה שכתב [רמ"א] מאחר שאין סנה דבר, ר"ל בהשחאה, אף על גב שהוה חולה ישיב בו סנה. והוא הדין בכל איסור, וכמו שכתב שם [רמ"א] פ"ג א' מאכילין אותו הקל כו', ושם אמר רבה היכא דאפשר בחולין כו', [שם ע"ג] אפטר בחולין פשיטא, לא צריכא כו'. [ובסוף פרק כ" דפסחים [ג', ב] לא ילעוס אדם חטים כו', אף על גב דשלא כדרך הנאתן הוא ומותר כמו שכתב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות יסודי התורה [תלכה ח] במה דברים אמורים כו' אבל שלא כדרך הנאתן כגון שעושים לו רטיה או מלונמא מחמץ כו', אלא דמתניתין מטום שיכול לרזך החטים במי פירות וכיוצא אלא דלועסין משום שקרוב יותר, דלא כמגן אברהם ריש סימן תס"ו ס"ק ב':

קנו [א] [ליקו"ט] [מעיף א] אלא במקום שמצויים כו'. כמו שכתוב שם [עבודה זרה כ"ט, א] והוא סבר שבילי כו' ועבר עובדא, ולא נתחרט אלא על דבריו רבי מאיר [שם כו, א, ע"ס]: [ב] [נה"ך] ויש כו'. כרבי מאיר [שם], ממה שכתוב שם כ"ט א' תיח' לי כו', תוספות שם סוף ד"ה המספר:

פתחי תשובה

שבת, הוה דק כמו שאר מלאכת שבת דדבריהן דשרי לחולה שאין בו סנה. ושוב הוכיח [ד"ה ת"ל להבין] מדברי תוספות בשבת פרק המצניע דף צ"ה [ע"א] ב"ה והרודה, להתיר כמו כל שבות מלאכה, ע"ש. והנה ממה שכתב בריש דבריו שם [רמ"א] פ"ג א' מאכילין אותו הקל כו', ויש אמר רבה היכא דאפשר בחולין כו', [שם ע"ג] אפטר בחולין פשיטא, לא צריכא כו'. [ובסוף פרק (אכו)] [כאן] דלאכול ולשתות האיסור אסור היינו באין בו סנת אבר, אבל ביש סנת אבר מותר אפילו לאכול ולשתות, דאם לא כן יקשה הרי הרי"ן מחלק שם דדוקא ביש בו סנת אבר שרי, ואם כן משכחת להאי ספיאק ביש סנת אבר, אלא ודאי דבכתיא גזונא אפילו לאכול ולשתות שרי, וע"ן מה שכתבתי לקמן סימן קנ"ז ס"ק ד' בשם חת יארד סימן קפ"ג. ומה שכתב שם [ד"ה אולם] אולם לשיטת הטור [א"ה] שם עמוד תצתה"נן שהיא דעה ראשונה כו', הוא הדין דמשכחת להאי ספיאק לפי דעה שלישיית באר"ח שם שהיא נראית להמחבר ובגון שבתות הנעשה על ידי שינוי, וכן לפי דעה הרביעית שם שהיא נראית להב"ח [שם עמוד תצו ד"ה ע"ן], ולא אתי אלא לאפוקי דעת הרי"ן הנ"ל, וע"ן עוד בהשגחה הנ"ל סימן נ"ה: [ט] שאין סנה דבר, ע"ן בתשובת אמונת שמואל סימן כ"ז ובשערי תשובה באר"ח סימן תס"ה ס"ק ב':

אוצר מפרשים

Eger, Akiva ben Moser Guans

זה השטר נה' צדיקים יבואו בו

ספר

שאלות ותשובות

רבי עקיבא איגר

למנא ורכנא גדול מרבן שמו

רבי עקיבא בהרב רבי משה גינז תצלה"ה
אב"ד ור"מ בק"ק פון והמדינה

מהדורא קמא

חלק ראשון

סימן א - קכא

הודפס לראשונה בוורשא
בשנת הרים קרן לפ"ק (תקצ"ה)

ועתה יוצא לאור במ"ד ע"י המשתדל

ע"ה דניאל בימון ס"ט

בעיה"ק ירושלים ת"ו

שנת תשנ"ח לפ"ק

בסיוע מכון המאו"ד להוצאת ספרים

שע"י ישיבת "אורות התשובה" ירושלים ת"ו

מכון תרני ספרותי שע"י מוסדות אהבת התורה

כ"ש דמהני ישראל ע"ג. ובמחילת כבודו שגה מאוד בזה דתליי מגוה"כ פסול, דבעינן בני ישראל ועשו, ופשיטא דלא מהני ע"ג, דהא לאו משום חסרון כוונה אתיא עליה.

ידידו דר"ש

עקיבא

בספר דגול מרבבה תמה כן]. וא"כ מהיכי תיתי לן להמציא דסתמא לשמה קאי, כיון דליכא הכרח לזה?

ויעויין בס' נזירות שמשון (רס"י יד) דהשיג על המג"א (שם) וכתב כיון דבטורי דלכ"ע בעי לשמה, מהני להרא"ש ישראל ע"ג, ק"ו בתליית ציצית דלהרמב"ם לא בעי כוונה כלל, לא

סימן ה

[פירות שנשרו בשבת, להאכילן לחולה שאין בו סכנה]

לחלל שבת במידי דרבנן לצורך חולה שאב"ס, בזה יש להסתפק טובא באכילת מוקצה, למאי דפסקינן ביו"ד (ס"י קנה ס"ג בהג"ה) דכל איסורי הנאה דדבריהם מותר לחולה שאב"ס להתרפאות בהם אפילו כדרך הנאתן, ובלבד שלא יאכל ולא ישתה האיסור ע"ש. א"כ י"ל דאכילת פירות הנושרים וכדומה הוי בכלל שארי איסורים, או כיון דהמאכל בעצמותו היתר אלא דיומא גרים ואם אכלם הוי בכלל חילול שבת, הוי רק כמו שאר מלאכת שבת דדבריהן דשרי לחולה שאב"ס. ולכאורה נראה להביא ראיה מסוגיא דכתובות (ס, א) תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מ"ט מפרק כלאחר יד הוא, ובמקום צערא ל"ג ב"י רבנן. ולכאורה יש לי לרון דהחלב זו שינק ומצץ בפיו משרי הבהמה אם יפלטן אסורים משום מוקצה, כיון דהבהמה בשבת יש בה משום מוקצה מחמת איסור, ה"נ החלב שיצא ממנה.

76 לכבוד ידידי הגאב"ד דק"ק פראנקפורט הרב רבי הירש נ"י. מזה שנשאל מר בחולה שאין בו סכנה, והוצרך בשבת לרפואה אכילת פירות, ולא נמצאו רק מאותן שנשרו בשבת, אם מותר להאכילם לחולה. הננה לדעת הר"ן פ"ד דשבת (לט, ב מדפי הרי"ף ד"ה ומהא) דאסור לישראל לחלל בשבות דדבריהם לצורך חולה שאין בו סכנה, ולשיטתו אף החולה בעצמו אסור לעשות לעצמו דבר לרפואה במידי דיש בו חילול שבת דדבריהם, וכדמוכח מתוך הראיה שהביא הר"ן מביצה (כב, א) אממר שרי למיכחל עינא (וכמ"ש להדיא בב"י ס"י שכת), נראה דאכילת פירות הנושרים וכדומה, לא קיל משארי שבות דשבת ואסור להחולה לאכלם. אולם לשיטת הטור בדעת הרמב"ם (דה דעה א' בש"ע סימן הנ"ל סעי' יז) דמותר לישראל

ג. וב"כ בח"י רע"א לש"ע אור"ח שם. ובצמח תוד העיר על מש"כ רבינו דהתוס' לשימתייהו אולי, ר"ל דלהתוספות ג"כ איצטרך קרא לעכו"ם קטן וישראל ע"ג, דהטעם דעכו"ם וישראל ע"ג לא מהני אינו מטעם שהוא עכו"ם, רק מטעם שהוא גדול וכמ"ש רש"י ו"ל בניטין בנ, א אדעתא דנפשיה עבד, דהא גדול הוא ויש בו דעת. ואעפ"י שזה אומר לו כן, שמא הוא גמר בלבו לשם אחר. אבל קטן אין בו דעת אלא למה שזה מצוה עכ"ל. א"כ בעכו"ם קטן הוי כמו ישראל קטן דמהני גדול ע"ג. והתוס' ו"ל ס"ל בניטין כ"ב ע"ב ד"ה וזה, דאף ברבר דליכא הוכחה מתוך מעשיו מהני בקטן גדול ע"ג, א"כ אכתי איצטרך קרא דדבר אל ב"י למפסל עכו"ם קטן וישראל ע"ג. ד. וכן העיר רע"א בח"י לש"ע אור"ח שם.

סי' ה.

א. דין זה מבואר בבבב הבית להרא"ה בית ג שער ז ד"ה והשתא, וז"ל: וכן הרין במוקצה דאסור ודאי בחולה שאין בו סכנה. ב. הרא"ה שם הרגיש בזה וכתב דחלב אינו מוקצה, וז"ל: ואע"ג דשרינן לגונח לינק חלב בשבת, לאו מוקצה הוא, דהאי כהמה לא איתקצאי אלא מחמת איסור שחיטה, בכל מאי דאפשר לאיתגווי בלא איסור שחיטה שרי. תדע דהא קיימא לן דמותר לחלוב בשבת בתוך הקדרה משום דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי ולא אסרינן משום מוקצה. ולא דמי לכביצה שגולדה בשבת דאסריא משום מוקצה, דהתם כשבת נגמרה ונעשית בריה מיוחדת בפני עצמה, משא"כ בחלב שלא נתחדש בשבת שיעשה בריה חרשה ופנים חרשות, אלא שנתרכה ריבוי שאינו ניכר ושאינו פסוים שררי ידוע ומפורסם לכל שאף מערב שבת היה שם חלב,

Ortinberg, David ben Yis'ra'el Tsevi

ספר

תהלה לדוד

כולל

חדושים בדברי השו"ע מחלק אורח חיים

אשר יגעתי ומצאתי ת"ל בקוצר שכלי ודלות הבנתי דינים מחודשים
וספיקות וצ"ע בלשונות הפוסקים ראשונים ואחרונים אשר מימיהם אנו
שותים ומפיהם אנו חיים

ממני

דוד ב"ר ישראל צבי ז"ל אורטינבערג

והמאיר לעולם כלו יאיר עינינו באור תורתו הק' אור צה ומצוחצה אור
אמת לפ"ק

ברדיטשוב

דפוס של חיים יעקב שעפטיל

* * *

ועתה יוצא לאור בעזה"י בהוצאה חדשה מסודרת באותיות מאירות עינים
ובהג"ה מדוייקת עם תיקוני כל הטעויות מלוח המפתחות, ובתוספות כל
ההשמטות על מקומן בפנים וכן מאו"ח ח"ג מסודר דבר דבר על אופניו

* * *

ירושלים תשנ"ג

כד דסתם צרכי קטן וכו'. נס"י ש"ח סקמ"ו כחנתי דנראה
 דדוקא צרכי אכילתו אכל לא שאר צרכיו. ונס"י
 ש"ט ס"ק ג' וכן נס"י שכ"ו סק"א הבאתי ראיות לזה.
 כה בחוליה שאב"ם דמי. כתב המ"א סקט"ו מותר להאכילו
 מוקצה בידים אם א"א בעיני אחר או"ה ע"כ.
 והיינו דמותר להישראל להאכילו בידים כש"ש הסיב השר מקו"י
 שמוחר להאם להאכילו. ועב"י סק"י ש"ו. ולכאורה נפשוט מזה
 דקטן כחולה שינס"א דמי. דאל"כ איך מותר שבות ע"י ישראל
 שמטלטל המוקצה בלא שינוי לקבוצה הג' דהכי קי"ל ועמ"ש ס'י
 רנ"ה סק"א וס"י ש"ב סקט"ו. ומה שמוחר להאכיל את הקטן
 מוקצה. הנה לדעת הרשב"א ז"ל דאיסור דרבנן לזכרו של מיתוק
 ספינן ל"י בידים עס"י שמ"ג א"ש. אלא דאו"ה כלל מ"ה ד"ח
 הציא דעת הרמב"ם ז"ל נסתם דאפילו בדבר שאיסורו מדברי
 סופרים אסור. ע"כ נפשוט מזה לחולה שאין בו סכנה ולדין
 בנס"א מותר לאכול מוקצה ודינו כשאר שבותין. ולא דמי למאכל
 שאסור מדרבנן. ונפשוט מזה ספינא של הג' רע"א בשו"ת ס'י
 ה'. אבל הרא"ה ז"ל בב"ב ב"ג ש"ז כתב דמוקצה אסור לחולה
 שאב"ס כשאר מאכל איסור מדבריהם ואקוה לדבר מזה עוד גבי
 גוגת. וע"ל ס"ק מ"ט וסקנ"ו שנראה דלטול מוקצה ואכילתו

קיל טפי.

(סעיף יח) כו הקי"ד דם. כתב המ"א סק"י"ו אבל שאר חולה
 לא לפי שאב"ס ע"כ. והיינו דאפילו ע"י עכו"ם אסור
 כיון שאפשר לחממו בנגדים. ועמ"ש סק"ד.
 (סעיף יט) כו מותר בבש"ע. כתב הט"ו סק"י"ד ואם
 נשאר למ"ש אסור לנריא ואפילו לדידי אם הנריא ע"כ
 פירושו ז"ע וז"ל הרשב"א ז"ל וחלילה שלא הותר אפילו לחולה
 עמ"ו אלא בעת הזך לבד דהיינו בשבת הא צמ"ש חוזר
 לאיסורו. וכ"ש לנריא ע"כ. ועפ"ו זר"ך לפרש מ"ש הט"ו
 ואפילו לדידי אם הנריא היינו אפילו אם הנריא בשבת. אבל
 למ"ש אפילו הוא חולה אסור. אבל מ"ש ואם נשאר למ"ש אסור
 לנריא ז"ע. דהא אפילו לחולה אסור. והרב ז"ל נס"י ש"ח
 סק"ה כתב כהט"ו וז"ע ג.
 (סעיף כ) כה יין לתוך העין. ובמים אי מקו לכאורה
 מותר לתת לתוך העין. ודומיא דחמין ע"ג מכה בסכ"ב
 דנראה כרוחן דדוקא ב"ן אין דרך לרחוץ חוץ העין אבל לא
 במים. ואף דמבואר דב' ק"ח ע"ב צימה של סדום דלמימך
 ומפתח אסור. אפשר דלמימך ומפתח מוכחא מילתא טפי
 דלרפואה קעב"ד. אבל ממה שפירש"י ז"ל על הא ד"ן חוץ העין
 דעמך ופתח משמע להדיא דח"א נהו. ומדברי הטור מבואר
 דחוץ העין גרע עוד מעמך ופתח. וא"כ משמע דבמים היכי
 דמסו כיון דעמך ופתח אסור כ"ש לתוך העין. ולכאורה יש עוד
 רא"י דאי נימא דמים חוץ העין מותר א"כ גם יין יה"י מותר
 דמאן דחוי סבור שהוא מים כמ"ש רש"י ז"ל גבי קילורין.
 כו מותר. כתב המ"א סק"י"ח והאידנא דאין דרך לרחוץ ב"ן
 אסור כמ"ש רש"י שכ"ו ע"כ. ועמ"ש סק"א.
 וע"י חו"ש ס"ק ל"ב שהקשה לתה לא נימא דהרואה סבור שהוא
 מים. ולכאורה נראה דעמא דנקילור ב"ן שאח"ו בעיני שישרה

אוחס מע"ש דלהוי ל"י הכירא כמ"ש רש"י ז"ל והטוש"ע והכא
 לא בעינן דלהוי ל"י הכירא. וע"כ דהתם כיון דאין רוחאין בנקילור
 ורק מאן דחוי סבור שהוא יין בעינן דלהוי הכירא לדידי שישרה
 אוחס מע"ש. וא"כ האידנא דאין דרך לרחוץ ב"ן דמי לנקילור
 ובעינן הכירא גם לדידי ולכא. ולפ"ו אפילו נימא דמים חוץ עין
 מותר אין להקשות דגם יין יה"י מותר. דמאן דחוי סבור שהוא
 מים כמ"ש בס"ק הקודם. ד"ל כיון דאין דרך לרחוץ חוץ העין
 ב"ן דמי לנקילור דבעינן הכירא גם לדידי.

ל ררוק תפל. כתב המ"א סק"כ ואם לא יכול לפתוח עיניו
 יכול ללחלקן ברוב תפל דאין זה רפואה. ואם רוחץ פיו
 במים ואח"כ מעבירו על עיניו שרי ע"כ. ונראה דהיינו ע"ג
 עיניו. אבל לתוך העין עמ"ש ס"ק כ"ח.

(סעיף כא) לא אלא כרוחץ. כתב רש"י ז"ל דמאן דחוי
 סבור רחיה בעלמא הוא וסבור שהוא יין ע"כ ונראה הא
 דלא כתב רש"י ז"ל וסבור שהוא מים היינו אפילו בנקילור שיש לו
 חוזה זבע שא"א לומר שהוא מים כסבור שהוא יין. ולפמ"ש
 המ"א בס"ק י"ח והאידנא אין דרך לרחוץ ב"ן א"כ בנקילור שיש
 לו זבע אסור ע"ג העין אבל אם אין לו זבע מותר כסבור שהוא
 מים. וע"י מה"ש משמע מדבריו דמים ע"ג העין אסור. וע"י
 מה"ט סק"ד ולא ידעתי אם יש להחמיר כ"כ. וכתב המ"א
 סקכ"ב בתוס' ד"ח כתבו דלא שרי אלא בחדס בריא ואינו מניחו
 בעין לרפואה אלא תחת העין לתענוג ע"כ. וע"י רש"ל ז"ל שכתב
 על מ"ש התוס' תחת העין בגמרא שם ע"ג ע"ן. וכן מציא
 הסמ"ג ומ"מ נראה שהוא הוא וק"ל ע"כ. ולכאורה הדבר מוכח
 מדאמרינן בגמ' דק"ח ע"ב דלמימך ומפתח אסור וכיון שהם
 תחת העין מאי מהני ל"י מה שהוא סוגר ופוחת דע"י זה לא
 יכנסו לתוך העין. אבל בלחמך לשון התוס' ז"ב לפ"ו דהסק"ח
 והסמ"ג שכתבו כן היינו דק"ל לחלק דהא דאסור היינו חוץ
 העין והא דשרי היינו חוץ לעין וכגונא ד"ן והא פשיטא דחוץ
 העין אסור כיון דאפילו למימך ומפתח אסור ע"י ב"אורי רש"ל
 ז"ל. אבל התוס' שחילקו ב"ן לרפואה ב"ן לתענוג שוב לא הולירו
 לחלק ב"ן מניחו בעין לתחת העין. גם לא הננתי לדעת התוס'
 כיון דמייירי בחדס בריא ולתענוג. למה אסרינן למימך ומפתח והא
 מבואר בסכ"ו מכה שנתרפא נותנין עלי' רט"י שאינו צהול כ"כ
 שיצוא לדי ש"ס ולמרות עמ"א סקל"א. וז"ל הסמ"ק אין נותנין
 קילור על העין שיכנס בעינין (וכפי הנראה הכונה בעמך ופתח).
 אבל חוץ לעין מותר כיון שאינו נותנין ע"ג מכה. וכן מכה
 שנתרפא מותר לתת אספלינית כדי לשמרה ע"כ. ולא זכיתי להבין
 מה ענין ז"ל. וע"כ כונתו דסתמא הכי הוא. דכל חוץ העין או
 בעמך ופתח הוי לרפואה וכל חוץ לעין סתמא אינו אלא לתענוג
 ודמי למכה שנתרפא ואפשר גם כונת התוס' קך. וכ"ו ברכה.
 אבל בעצה אפילו ע"ג העין אסור לדעת הרא"ה והר"ן ז"ל.
 וכ"פ הטוש"ע בס"י רנ"ב ס"ה עמ"א סקכ"א. ועב"ח ס'י רנ"ב
 שכתב אפילו בחדס בריא ותחת העין ולתענוג נמי אסור בעצה
 לר"ה משום ממרח ע"כ. והצי"ח העו"ש שם. וכ"כ הק"נ פ"א
 דאפילו צנריא אסור כשהקילור ע"ב. ולכאורה קשה ממכה

שנתרפא דכשאינו צהול לא חיישין
 מ"ה.
 (סעיף כב) לב וסכין אותה בשמ
 ר"א דמילה דדוקא סוכה דל
 שמן מרובה אסור. וכ"פ הב"ח להג'
 נס"י שכ"ו סק"א גבי יין דסיכה אסור
 התוספתא. ורחמיה מותר כמ"ש רב
 שהוא יין. ומדברי הב"ח משמע דלא
 ב"ן מעורבין לשאינו מעורבין כמ"ש
 מועט אפילו במעורבין מותר. אבל דכ
 דבמעורבין במועט אסור ובמורבין א
 זכיתי להבין דברי התוס' דקל"ד ע"ב
 דמותר לטוך שמן ע"ג מכה. והא ה
 מפורשת דנ"ג ע"ב סכין ומפרכסין
 לאו דליכא מכה ומשום נער. ואף דכ
 חענוג היינו משום אין סכין ומפכ
 פשיטא לגמ' דסכין אף דליכ
 ל"י ואפילו בגמר מכה דליכא א
 והט"ו והמ"א דליכא
 לנזמה אסור לטרוח בשבת משום
 נאדם מותר. (ומזה רא"י לחדס מוח
 ש"ח ס"ק כ'). אבל איכא רבותא
 לש"ס.
 ל"י אבל אין נותנין. לכאורה זה קא
 אבל בגמר מכה דהיינו ח
 ז"ל שם. ומבואר בסכ"ו מכה שנתרפא
 לכאורה דמותר לתת עלי' ש
 לה שמן וחמין. טעמא נראה דאך
 מדשרי חוץ למכה. וא"ל
 מטעם דמאן דחוי סבור שהוא שמן
 דבעינן הכירא גם לדידי עמ"ש סר
 בשמן וחמין אלא דבמקום המכה אין
 ודמי ל"ן לתוך העין אסור דאין דרך
 לדעת הב"ח והעו"ש בשמן לבד עמ
 לו על גמי מוך. אפילו חמין לחוד
 שמן לחוד לא גזרינן (מ"א)
 וכתב הא"א וע"י ב"ח שכתב אף נ
 והב"ח כתב זאת לדעת התוס' דמשו
 במעורבין וכמ"ש המ"א. אבל לדעת
 אסור אף שלא ע"ג המוך משום (י
 (סעיף כג) לו אבל לא ישינים.
 דרך ליתן כדי שלא יסרטו בגי
 גישינים הא לא מוכחא מילתא דלרפו
 יסרטו הנגדים קעב"ד. וכי היכי ד"ן
 מכה דדעת התוס' והש"ע כיון דל
 מותר. ה"י נימא דגישינים כדי שלא
 קעב"ד. ואם אינו ניכר ב"ן חדשים

ישכנו ואין בו משום איסור טלטול מידי דהוי אקוץ כר"ה וכו' וע"ש בחי' הרשב"א והר"ן ז"ל כפי הנראה כונתם ג"כ לזה. אבל לא הביטוי דהא קוץ כר"ה היינו משום החק רבים כמ"ש המח' ס"י ס"ח ס"ח. ועוד התם היזק הגוף והכא לער בעלמא. ועכ"פ כפי הנראה טלטול מוקצה החירו נמקום לער. וא"ש הא החירו טלטול מוקצה להאכיל את החינוק עמ"ש סקכ"ה ולקמן ס"ק נ"ו (ומבואר דטלטול מוקצה קיל מאמירה לעמו"ס דבמטעור טלטול מוקצה שרי ואמירה לעמו"ס אסור עמ"ש ס"י רע"ח סק"ג וס"י ש"ה סקט"ו וז"ע). ועכ"פ במפ"ס מורסא שהחירו משאכ"ל משום לער לע"ג. ולימא דאין מדמין בשבותין כמ"ש המ"מ הובא במ"א ס"י ש"ו סק"ו. הא חזינן להפוסקים דכללא כילא לענין חולה. ולמדו מגזרת לשנות שלא כדרכו לחלה כל גופו לדעת הרמב"ן ז"ל ולמטעור לדעת המ"מ. ולמדו מעין שמרדה לענין ס"א. ולא אמרו אין מדמין בשבותין. ועמ"ש ס"י סל"א סק"ט. והתוס' בכתובות ד"ו ע"א ד"ה הא כיצד כתבו דמפ"ס מורסא הוי פ"ר דלא ניחא ל"י דאי ניחא ל"י מן הפה כי לא נתכוין נמי חייב ע"כ. וא"כ א"ל דרק פ"ר דלא ניחא ל"י החירו נמקום לער. וכן כתבו התוס' בשבת דק"ג ע"א ד"ה א"ל דמפ"ס מורסא הוי דבר שאין מתכוין כלל לזנין הפחה אלא לנקיבה בעלמא וכן כתב הרא"ש ז"ל ס. אבל במתכוין רק דהוי משאכ"ל לא החירו בחולה שאנ"ס ושאינו פ"ר דלא ניחא ל"י לדעת הערוך מותר לגמרי. ואף דהתוס' ס"ל דפ"ר דלא ניחא ל"י אסור מ"מ קיל ממלאכ"ל. אבל ז"ע דהתוס' דקל"ה ע"א ד"ה מפני כתבו דלהוציא החלב שגדדין אע"פ שהוא משאכ"ל דחמיר איסורא טפי נראה דשרי מידי דהוי אמפ"ס מורסא דשרי משום לערא ע"כ וכ"כ הרא"ש ז"ל וכ"כ הטוש"ע בס"י ס"ל ס"ח. והתם הא מתכוין לגוף המלאכה לפרק החלב. וז"ע. והרמב"ן ז"ל שקיבץ והשוה כל מה שאמרו בגמ' לענין חולי לא הביא כלל הא דמפ"ס מורסא. ומלאתי בש"מ בכתובות שם שהביא בשם הרשב"א ז"ל וז"ל ומה שהביא הוא ז"ל ראי' ואמר דלא החירו אלא משום לערא דגופא דחה הרב נ"ר דלא משום לערא דגופא החירו דדבר שיש בו רפואה לא החירו נמקום לער אע"פ שאין בו אלא משום גזירת ש"ס וכ"ש שלא יחירו משאכ"ל. אלא ה"ט לפי שאין מתכוין לחטורה בנטיילת הקוץ ואינו נהנה ממנו ומההוא טעמא ממש דאמרן כל שאינו מתכוין ואינו נהנה אפילו בפ"ר שרי ע"כ. וכפי הנראה היינו מורו הרמב"ן ז"ל וא"ש שלא הביא הא דמפ"ס מורסא בדיוני חולי דאף צבריא שרי. ולדעת התוס' דוקא במטעור. ויאל לנו מזה דכל פ"ר דלא ניחא ל"י שרי נמקום לער. ולפ"י לעשות נקב חדש בחצית להוציא ממנו יין בשביל המטעור שרי כמו להוציא ממנה ליחה. אלא דבני דלא ניחא ל"י והיינו דלא ניחא ל"י בלהכניס ואף אם מושג שחזור ותסתום בשביל ההוצאה אף לדעת רש"י ז"ל שרי. דבבבית למאי דפסקינן כרבה בעינן עשוי להכניס ולהוציא עמ"ש סקמ"ו ודו"ק. ולדעת הערוך ולדעת הרשב"א ז"ל בשם מורו ז"ל דהפסח מורסא לאו משום לערא אלא דהוי פ"ר דלא ניחא ל"י דמותר אף צבריא. אי ניחא דלהוציא ממנה ליחה הוי נקב שאינו עשוי להכניס ולהוציא.

קשה דהא גזרו ב"י משום לול של חרנגולין. וע"כ אי ניחא ל"י ז"ל דאדם בלול לא מחליף וכו' היכי דז"ל לדעתם דלהוציא ממנה ליחה בעשות לה פה לא מחליף. ועכ"פ לדעתם אסור לעשות נקב חדש בחצית להוציא יין אלא בשביל ס"א. ולדעתם א"ש הא דאמרינן כל פחה שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פחה ורבנן הוי דגזור עמ"ש ס"ק מ"ו. והיינו אף דהוי פ"ר דלא ניחא ל"י והוי לן למשרי הכא גזרו ב"י רבנן.

כתב המ"א באפט"ר א"ס נסתם הנקב קמ"ע א"ס מותר ליתן בתוכו קטניות שיפתח דהכא ודאי כונתו שיפאר פתוח או דלמא כיון שהי' פתוח כבר שרי וכמ"ש בס"י ש"ד ס"ג. וה"ה נקב שנמכה שכבר נפתח ז"ע כה"ג ע"כ. וכונתו לא ידענא דלכאורה פשיטא דנקב העשוי להכניס ולהוציא אף בנקב יין אסור. וכ"מ מדברי המרדכי עמ"ש ס"י ש"ד ס"ק ה' (ואפשר דהא דמסתפקא ל"י להמ"א היינו דמיירי בכונתו להוציא ליחה. אלא דלפמ"ש המ"א בס"ק ל"ב דלדעת רש"י ז"ל דוקא צאנו מושג א"ס תחזור ותסתום. ולפמ"ש בס"ק מ"ז א"ס מושג שלא תחזור ותסתום היינו פ"ר דניחא ל"י ולהכי מסתפקא ל"י נהי דניחא דנקב העשוי להכניס ולהוציא אף בינן אסור היינו במתכוין אבל לא בפ"ר. אלא דלשון המ"א מבואר דעיקר פסקיו דהכא ודאי כונתו שיפאר פתוח ובמתכוין היינו לעשות לה פה). ולכן ה"י נראה דהפסק הוא דאף דניחא בנקב יין בעשוי להכניס ולהוציא אסור. היינו מטעם דמחוי כבונה או מכה בפטיש. אבל באמת אין בו משום צונה ולא משום מכה בפטיש שהרי הוא עשוי ועומד וסתימתו לאו כלום כמ"ש רש"י ז"ל בדקמ"ו ע"א ומסתפקא ל"י להמ"א חולי נמקום לער שרי. ולמ"ש הדבר נוטה דמשום לער לא החירו שבות אלא פ"ר דלא ניחא ל"י.

וכתב עוד המ"א ולשון הש"ע משמע אפילו יש בו נקב ובא להרחיבו אסור ע"כ. לשון הש"ע הוא לשון הרמב"ם ז"ל. וז"ע מה מקום הספק בזה הא אמרינן בדקמ"ו ע"א מ"ש מנקב חדש דלא דקמתקן פתחא אוסופי נמי קמתקן פתחא. ואפילו נקב שאינו עשוי להכניס ולהוציא פסקינן כ"י"א דאין מוספין כמ"ש המח' בס"י ש"ד ס"א דאפילו יש בו נקב א"ס להרחיבו אסור.

וכתב עוד המ"א רט"ו מותר ליתן על אפט"ר כמ"ש סכ"ו. ובס"י ראב"ן משמע דאסור ליתן עלי' רט"ו ע"כ ועמה"ש דטעם ראב"ן משום דמוציא ליחה ע"י רט"ו. ועכ"כ ז"ל דלדעת ראב"ן הא דמכה שנחפאה נחנים עלי' רט"ו היינו כשאנינה מוציאה עוד דם וליחה.

וכתב עוד המ"א. ואם יודע שמוציא דם כשקנחה לא יקנחה דפ"ר הוא ע"כ. ע"כ ז"ל דס"ל דדם וליחה שאינו יוצא מעצמו אלא ע"י רט"ו או ע"י קנה חבורי מותר או פקיד ולא עקר ע"י לקמן. אבל ז"ל דאי הוי פ"ר דניחא ל"י. ולכאורה באפט"ר דם שיצא פשיטא דלא ניחא ל"י דאינו עשוי להוציא דם. והליחה שיצאה כיון דאין בו אלא משום מפרק (דמשום נ"י שצאחו מקום פשיטא דלא שיך בליחה אלא דם) וכיון שאין צריך לדבר הנחפרק הוי פסקי רישא דלא ניחא ל"י. וא"כ נמקום לער שרי וכמ"ש.

וכתב עוד המ"א אבל יסריה ועוד דאי דהא היינו דינא דסכ"י מ"ש ועוד דאית ל"י ז"ע צער מקלין וכל ס"י זה התוס' בשם כה"ג הוא המ"א אינו צער הגוף שאין ראונו נכך. וע"ז דג"כ מיירי בלער כו הרמ"א ז"ל בלער כו נוטה להחיר. ולכאורה ה"י ע"ג מכה אף ש ודברנא רואה שלא ית ס"ק ס"ה דמשמע מש

כתב עוד המ"א בשם ש"ס דס מתוך וז"ל סה"מ דהאי משג כדאיחא נריס כחובות. דדם שמתוך המורסא דנכתובות ד"ו ע"ב דמפ"ס מורסא להוציא (גבי ליחה) פקיד וכו' דמפ"ס מורסא היינו הסה"מ דמיירי שיש בין עקר ללא עקר דדם חבורי מותר ול ליחה דפטור ומותר ו להסה"מ מאי קשיא לפי ר"ת שלא יתלב שהיא בתולה. והיינו א"י לליחה. ועוד נ והחיוז הוא משום מ שום חיוז לדעת ה דמורסא מיירי אפי צריך לנ"י שבאותו חייב). ועכ"פ לכאו באצבעו כדי שיצא ה בשם רא"ס ז"ל דאכ ולכאורה ז"ל לדעת א"ס להוציא דם כאן כמ"ש רש"י ז"ל וא עבודה (וע"כ לומר באצבעו שאני דדם מיפקד פקיד. אלא ז"ל ובס"י הסי' מז נראה דגם הסה"מ

אל חרנגולים אפילו בחלוש חייב משום בונה. וא"כ לא צעין עשוי להכניס ולהוציא דומיא דמוחזר לדעת הרמב"ם ז"ל ולא כ"ל להא דרבה. וע"כ הטעם להוציא ממנה ליתא הוא משום דהוי משא"ל ואח"כ כר"ש. אבל לדעת שמואל דעושה נקב בלול של חרנגולין חייב משום מכה צפטיש. וא"כ בעי להכניס ולהוציא כרבה ואם אין עשוי להכניס ולהוציא לא הוי מלאכה כלל ולכן שמואל לטעמיה דאף דמ"ל במשא"ל כר"י כדאמרינן דמ"ב ע"א מ"מ ס"ל להוציא ממנה ליתא פטור ומותר כדאמרינן בדק"ו ע"א. והרמב"ם ז"ל פסק בכל הני כשמואל וא"ש. אבל אין לתרץ גם דברי החוס' בד"ד דאולי אליבא דרב דלא ס"ל להא דרבה דא"כ מאי הק"ש בד"ג ע"א ד"ה הגד משמואל על שמואל. וז"ע.

מן כדי להוציא ממנה. לטון רש"י ז"ל ואינו חושש אם תחזור ותסתמוס מיד ע"כ. (ולת"ר לדעת דהא לרש"י ז"ל פ"ר דלא איכפת לי אי מתרמי חייב וכמ"ש בסו"ח רע"ח סק"ד). והחוס' בכתובות ד"ו ע"א ד"ה האי כתבו להוציא הימנה ליתא פטור ומותר היינו בלא ניחא לי צפה כלל דאי ניחא לי מן הפה כי לא נחטוין נמי חייב ע"כ. ולכאורה היינו דעת רש"י ז"ל דאם חושש שתחזור ותסתמוס חייב. אלא דאם באנו להשוות דצריהס עם מ"ש בדק"ו ע"ד ע"כ מ"ש דאי ניחא לי מן הפה היינו שיוציא ליתא ויכניס אור. ולדעת רש"י ז"ל אפשר צניחא לי שיוציא ליתא לחוד קני. וכ"כ למ"ש רש"י ז"ל דהחייב לעשות לה פה משום בונה א"כ פתח העשוי להוציא לצד קני. ואם חושש אם תחזור ותסתמוס ולא תוכל להוציא ליתא חייב.

וכתב המ"א ס"ק ל"ב מותר ליטול הקון במחט ובלבד שיושר שלא יוציא דם כדאי' ברפ"י דסנהד' ע"כ. והחם דפ"ד ע"ב מקשינן מחט של יד ליטול בה את הקון ליתום דלמא חבל וה"ל סגת סקילה. ומתריצין דהוי מקלקל בחטורה ובר"ש דס"ל מקלקל בחטורה חייב ס"ל דמשא"ל פטור. וכתבו שם החוס' ד"ה ור"ש דמייירי באופן דחיישינן כשיחמיל להסרי יתהפך הקון דלא קני לא לא הוי פ"ר ולא ניחא בשביל כך ע"ש. ולכאורה ממה שלא פרכו דמייירי באופן דהוי פ"ר משמע דס"ל דפ"ר אסור. אבל באמת נראה דמלישנא דמקשינן דלמא חבל מצואר דהמקשן הוי ס"ל דלא הוי פ"ר. ולכן הולרכו החוס' למ"ש דחיישינן וכו'. אבל למאי דמתריצין דהוי מקלקל או משא"ל אף בפ"ד מותר. וע"י במה"ש שכתב דגם משכחה לה דהוי פ"ר כמ"ש החוס' ע"כ. וז"ל לפמ"ש דלמסקנא אפילו בודאי חבל שרי לר"ש. וכ"כ החוס' להדיא בשכח ק"ו ע"ב ד"ה וממה דלמסקנא בטהורין אפילו בודאי חבל שרי לר"ש. וז"ל סה"ת סו"ר רנ"ד והא דנקיט ליטול בה את הקון חדושה הוא דאע"ג דחבל ומוציא דם שרי כדאי' פ' הנחנקין משום דהוי משא"ל לר"ש. ואע"ג דאיכא איסורא דרבנן בעלמא הכי שרי משום דערא ופטור ומותר כדאי' פ' הדין האורג ע"כ. מצואר להדיא דאף בודאי חבל שרי. וע"כ מ"ש המ"א ובלבד שיושר שלא יוציא דם היינו אם אפשר לזיזר אבל אם א"א לזיזר וכגון שנתהפך הקון והוי פ"ר שרי. אבל הרב ז"ל בסו"ח ס"ח סל"ח כתב דאם נתהפך הקון אסור להוציאו וז"ע.ג.

מן דהליחה שבה. כתב המה"ש בשם החו"ש דוקא לנקבה ע"י תחיבת מחט אבל לא ע"י זפון דחולש קנת מעור המורסא ובה יש חיוב מטאת כמ"ש הט"ז סק"י של"ו ע"כ. ודברי הט"ז שם זע"ג דכתב שלא יתלוש מן העור שלו בידו דהוי כמחזר לקרקע ע"כ. והנה גוף ד"ו אי אדם אימתק לקרקע הוא מחלוקת קדום עש"ך חו"מ סי' ז"ה סק"ח והאחרונים שם הסכימו דבן חורין לא אימתק לקרקע ע"י חו"מ ונה"מ שם. אבל בל"ז דברי הט"ז אינם מובנים וכמ"ש המ"ז והט"א דכ"ה ע"ב. דבאדם היינו דינא דלפורן וליצין שבס' ל"א בכלן דכשפירשו רובן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור. לא פירשו רובן ביד פטור אבל אסור בכלי חייב מטאת. והיינו משום גזוז. ואין זה ענין לקרקע. והחוס' ס"ק מ"ו לא הזכיר כלל מדברי הט"ז אלא שכתב ויש בו משום גזוז כמ"ש בעל"א. ולהריב"ש ז"ל בגזוז ואל"ל לטעם אית צ"י איסורא דלוריתא (עמ"ש סו" ש"ג סק"י"א) אסור ע"כ. וגם דבריו אינם מובנים. דהא ביד פטור אבל אסור. ועמ"ז כאן ס"ק כ"א דאף בכלי ליבא חיוב מטאת דעור ע"ג מכה הוי כלפורן שפירשה רוצא דמו לא יניק מהגוף ע"כ. ולפ"ז ביד מותר לכתחילה ובל"ז לא דענא כיון דביד הוי מלאכה ע"י שינוי א"כ הא מותר במלטער לדעת המ"מ. וכ"פ המ"א בסו"ח ע"ז סק"ו וכמ"ש בכאן סק"כ. והא דבס' ל"א בלא פירשו רובן ביד פטור אבל אסור אף דמייירי במלעזרות אותו ית' אי"ה בס"ק נ"ג. וחזן מזה לכאורה גזוז לא שיך צעור שע"ג מכה אלא דבדר שחזן מגופו. עמ"ש סק"ג ועס'ו ש"מ סק"ב.

ד מט מותר. החוס' בד"ג ע"א ד"ה הגד כתבו בשם נה"ג דטעמא הוי משום משא"ל ובמקום אשר לא גזרו וכ"כ בסוף האורג. וד"ו ת"ך ביאור כיון דמשא"ל יש סבא דחמור מאחר שבוטין עמ"ש סו" רע"ח סק"א. ועכ"פ שיה לשאר שבוטין. וכיון דמלטער לא החירו אפילו שבות דחמירה לעכו"ם כ"ש שאר שבוטין ע"י ישראל וכ"ש משא"ל. ובסו" של"ד סכ"ז דהחירו כיצוי שלא חוקו צו רבים החק רבים עדיף טפי. ואפשר דהחם יש חשש ס"א דמותר שבות ע"י ישראל. וכן ביה דקקן סו" ש"ח סו"א. ובסו" ש"י סו"י בחי' ורמש המזיקין שאינם ממיטין צריצין אחריו מותר להרגן החם ג"כ א"ל דהוי חשש ס"א. והא דבאינס רגים אחריו הולרכו לדורסם לפי חומו ולא דמי לכיצוי גחלת א"ל דהריגה מנכרי מילתא טפי. ולידה באמת מותרת בלי חום שינוי להסוגרס משא"ל פטור עמ"ש ס"ק י"ד בשם הרשב"א ז"ל. והריגת פרעוש דאסר החם ס"ט אף בעומד על בשרו ועוקצו אף דהוי משא"ל. לכאורה היינו מטעם דמלטער לא החירו שבות והא דהחירו החם לידת הפרעוש א"ל כיון דהוי אין צמינו ניבד ומשא"ל קיל טפי ומותר במלטער (עמ"ש סו" שכ"ו סק"כ). אלא דהרב ז"ל כתב בסו" טט"ו סו"ט דלא החירו הריגת הפרעוש משום זעיר בעלמא הואיל ועיקרו מה"מ דהיינו אם לריץ לגופו ע"כ. משמע דשאר שבוטין שרי משום זעיר בעלמא ז"ע. ולכאורה מהא דהחירו טלטול הפרעוש מצואר דהחירו שבות משום זעיר בעלמא. ח"ל הרא"ש ז"ל בפ' ש"ש דאינו כמתחיון לצדו אלא כמתקסן שלא

ישנו ואין בו משום איסור טלטול מידי דהוי אקוץ בר"ה וכו' וע"ש בחי' הרשב"א והר"ן ז"ל כפי הנראה כונתם ג"כ לזה. אבל לא הניינומי דהא קוץ בר"ה היינו משום היוק רבים כמ"ש המח' ס"י ס"ח סי' ת. ועוד החם היוק הגוף והכא זער בעלמא. ועכ"פ כפי הנראה טלטול מוקצה התירו במקום זער. וא"ש הא דהתירו טלטול מוקצה להאכיל את החיטוק עמ"ש סקב"ה ולקמן ס"ק נ"ו (ומבואר דטלטול מוקצה קיל מאמירה לעכו"ם דבמטער טלטול מוקצה שרי ואמירה לעכו"ם אסור עמ"ש ס"י רע"ח סק"ג וסי' ש"ה סקט"ו וז"ע) ועכ"פ במפ"ס מורסא שהתירו משאכ"ל משום זער זע"ג. ולימא דאין מדמין בשבותין כמ"ש המ"מ הוצא במ"א ס"י ש"ו סק"ו. הא חוינן להפסקים דכללא כילא לענין חולה. ולמדו מגונג לשבות שלא כדרכו לחלה כל גופו לדעת הרמב"ן ז"ל ולמטער לדעת המ"מ. ולמדו מעין שמרדה לענין ס"א. ולא אמרו אין מדמין בשבותין. ועמ"ש ס"י של"א סק"ט. והתוס' בכחכות ד"ו ע"א ד"ה האו כתבו דמפ"ס מורסא הוי פ"ר דלא ניחא לי דאי ניחא לי מן הפה כי לא נתכוין נמי חייב ע"כ. וא"כ א"ל דרק פ"ר דלא ניחא לי התירו במקום זער. וכן כתבו התוס' בשבת דק"ג ע"א ד"ה לי' דמפ"ס מורסא הוי דבר שאין מתכוין כלל לנזין הפתח אלא לנקיזה בעלמא וכן כתב הר"ש ז"ל סם. אבל במתכוין רק דהוי משאכ"ל לא התירו בחולה שאכ"ס ושאינו פ"ר דלא ניחא לי לדעת הערוך מותר לגמרי. ואף דהתוס' ס"ל דפ"ר דלא ניחא לי אסור מ"מ קיל ממלאכ"ל. אבל ז"ע דהתוס' דקל"ה ע"א ד"ה מפני כתבו דלהוציא החלב שבדדין אע"פ שהוא משאכ"ל דחמיר איסורא טפי נראה דשרי מידי דהוי אמפ"ס מורסא דשרי משום זערא ע"כ וכ"כ הר"ש ז"ל וכ"כ הטוש"ע בס"י ש"ל ס"ת. והתם הא מתכוין לגוף המלאכה לפרק החלב. וז"ע. ודורמב"ן ז"ל שקיצן והסוה כל מה שאמרו בגמ' לענין חולי לא הביא כלל הא דמפ"ס מורסא. ומאמתי בש"מ בכחכות שם שהביא בשם הרשב"א ז"ל וז"ל ומה שהביא הוא ז"ל ראי' ואמר דלא התירו אלא משום זערא דגופא דהא הרב נ"ר דלא משום זערא דגופא התירו דדבר שיש בו רפואה לא התירו במקום זער אע"פ שאין בו אלא משום גזירת ש"ס וכ"ש שלא יחירו משאכ"ל. אלא ה"ע לפי שאין מתכוין לחבורה בניטילת הקוץ ואינו נהנה ממנו ומההוא טעמא ממש דאמרו כל שאינו מתכוין ואינו נהנה אפילו בפ"ר שרי ע"כ. וכפי הנראה היינו מורו הרמב"ן ז"ל וא"ש שלא הביא הא דמפ"ס מורסא בדיני חולי דאף בבב"א שרי. ולדעת התוס' דוקא במטער. ויאל לנו מזה דכל פ"ר דלא ניחא לי שרי במקום זער. ולפ"ו לעשות נקב חדש בחבית להוציא ממנו יין בשביל המטער שרי כמו להוציא ממנה ליחה. אלא דבעי דלא ניחא לי והיינו דלא ניחא לי בלהכניס ואף אם חושש שחזור ותסתום בשביל ההוצאה אף לדעת רש"י ז"ל שרי. דבחבית למאי דפקינן ררבה בעינן עשוי להכניס ולהוציא עמ"ש סקמ"ו ודו"ק. ולדעת הערוך ולדעת הרשב"א ז"ל בשם מורו ז"ל דהפסק מורסא לאו משום זערא אלא דהוי פ"ר דלא ניחא לי דמותר אף בבב"א. אי ניחא דלהוציא ממנה ליחה הוי נקב שאינו עשוי להכניס ולהוציא. וא"כ

קשה דהא גזרו ב"י משום לול של תרנגולין. וע"כ אי ניחא הכי ז"ל דאדם צולל לא מחליף וכי היכי דז"ל לדעתם דלהוציא ממנה ליחה בלעשות לה פה לא מחליף. ועכ"פ לדעתם אסור לעשות נקב חדש בחבית להוציא יין אלא בשביל ס"א. ולדעתם א"ש הא דאמרינן כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח ורצנן הוא דגזרו עמ"ש ס"ק מ"ו. והיינו אף דהוי פ"ר דלא ניחא לי והוי לן למשכרי הכא גזרו ב"י רצנן.

כתב המ"א בהפט"ר א"ס נסתם הנקב קצת ז"ע אם מותר ליתן בחבור קטניות שיפתח דהכא ודאי כונתו שיסחר פתוח או דלמא כיון שהי' פתוח כבר שרי וכמ"ש בס"י ש"ד ס"ג. והי"ה נקב שבמכה שכבר נפתח ז"ע בה"ג ע"כ. וכונתו לא ידענא דלכאורה פשיטא דנקב העשוי להכניס ולהוציא אף נקב ישן אסור. וכ"מ מדברי המרדכי עמ"ש ס"י ש"ד ס"ק ה' (ואפשר דהא דמסתפקא לי להמ"א היינו דמיירי בכונתו להוציא ליחה. אלא דלפמ"ש המ"א בס"ק ל"ב דלדעת רש"י ז"ל דוקא באינו חושש אם תחזור ותסתום. ולפמ"ש בס"ק מ"ו אם חושש שלא תחזור ותסתום היינו פ"ר דניחא לי ולכחי מסתפקא לי נהי דניחא נקב העשוי להכניס ולהוציא אף בישראל אסור היינו במתכוין אבל לא בפ"ר. אלא דלשון המ"א מבואר דעיקר ספיקו דהכא ודאי כונתו שיסחר פתוח ובמתכוין היינו לעשות לה פה). ולכן הוי נראה דהפסק הוא דאף דניחא נקב ישן בעשוי להכניס ולהוציא אסור. היינו מטעם דמחוי כבונה או מכה בפטיש. אבל באמת אין בו משום כונה ולא משום מכה בפטיש שהרי הוא עשוי ועומד וסומתו לאו כלום כמ"ש רש"י ז"ל בדקמ"ו ע"א ומסתפקא לי להמ"א אולי במקום זער שרי. ולמ"ש הדבר נוטה דמשום זער לא התירו שבות אלא פ"ר דלא ניחא לי. וכתב עוד המ"א ולשון הש"ע משמע אפילו יש בו נקב וצא להרחיבו אסור ע"כ. לשון הש"ע הוא לשון הרמב"ם ז"ל. וז"ע מה מקום הספק בזה הא אמרינן בדקמ"ו ע"א מ"ש מנקב חדש דלא דקמתקן פתחא אוסופי נמי קמתקן פתחא. ואפילו נקב שאינו עשוי להכניס ולהוציא פסקינן כו"א דאין מוסיפין כמ"ש המח' בס"י ש"ד ס"א דאפילו יש בו נקב אם להרחיבו אסור.

וכתב עוד המ"א רט"י מותר ליתן על אפט"ר כמ"ש סב"ו. ובס' ראב"ן משמע דאסור ליתן עלי' רט"י ע"כ. ועמה"ש דטעם ראב"ן משום דמוציא ליחה ע"י רט"י. וע"כ ז"ל דלדעת ראב"ן הא דמכה שנתרפאה נחתים עלי' רט"י היינו כשאינה מוציאה עוד דם וליחה.

וכתב עוד המ"א. ואם יודע שמוציא דם כשקנתה לא יקנאה דפ"ר הוא ע"כ. ע"כ ז"ל דס"ל דדם וליחה שאינו יוצא מעצמו אלא ע"י רט"י או ע"י קנח חבורי מוחבר או פקיד ולא עקר ע"י לקמן. אבל ז"ל ד"ה הוי פ"ר דניחא לי. ולכאורה באפט"ר דם שיצא פשיטא דלא ניחא לי דאינו עשוי להוציא דם. והליחה שיוציא כיון דאין בו אלא משום מפרק (דמשום נ"ג שבחבורו מקום פשיטא דלא שייך בליחה אלא בדם) וכיון שאין צריך לדבר הנחפרק הוי פסיק רישא דלא ניחא לי. וא"כ במקום זער שרי וכמ"ש.

וכתב עוד המ"א אבל מותר יסרית ועוד דאית לי' ז דהא היינו דינא דסכ"ג ישנו מ"ש ועוד דאית לי' זערא עסי זער מקולין וכל ס"י זה מלא המוס' בשם בה"ג הוא משום המ"א אינו זער הגוף שכו"ב שאין רטונו נכך. וע"י הראה דג"כ מיירי בלער כזה ורק הרמ"א ז"ל בלער כזה עמ"ש נוטה להתיר. ולכאורה נקב ש ה"י ע"ג מכה אף שמרפא ואדרבה רוצה שלא יתרפא ול ס"ק ס"ה דמשמע מ"ש דדג כתב עוד המ"א בשם סה"ת שיש דם בתוך הכו"י נ וז"ל סה"ת דהאי משנה דמפי כדאיחא בריש כתובות. ומפרש דם שבתוך המורסא מפקד דכחכות ד"ו ע"ג מקשינן דמפ"ס מורסא להוציא ממנה (גבי ליחה) פקיד ועקר הכ דמפ"ס מורסא היינו רק ש הסה"ת דמיירי שיש זה דם בין עקר ללא עקר דהמקשן דם חצורי מוחבר ולדם הוא ליחה דפטור ומותר (וע"ש ג להסה"ת מאי קושיא מדם ג לפי ר"ח שלא יתלכך פענ שהיא בחולה. והיינו בדם דה א"ל לליחה. ועוד כיון דבל והחייב הוא משום מפרק וב שום חייב לדעת התוס' ו דבמורסא מיירי אפילו יש ב צריך לנ"ג שבחבורו מקום. חייב). ועכ"פ לכאורה מש באצבעו כדי שיצא הדם והל בשם רש"י ז"ל דאסור להוצ ולכאורה ז"ל לדעת הסה"ת אם להוציא דם כאן וכאן או כמ"ש רש"י ז"ל ואסור מש עבודה (וע"כ לומר דהוי באצבעו שאני דדם חבורי מפקד פקיד. אלא שראיתי ז"ל ובס' הסי' מביא דברי נראה דגם הסה"ת לא קאני

אורח חיים למעלה למשכיל • אורח צדקה וחיים

Chautau, The in Meshullam

ספר

ישועות יעקב

חיבור יקר על שלחן ערוך

אורח חיים

חלק ראשון

אשר חיבר מרן הגאון אמיתי רבן של כל בני הגולה מור החכמים הדרת נאונים
יחיד בדורו אין על עפר משלו יעקב משלם וצוקלהיה • בדרכי הגאון
החסיד האמיתי המקובל אלהי המפורסם ככל קצו ארץ המנוח מיה מדרכי זאב
וצוקלהיה אכיד דקק לכוב וזגליל •

הספר היקר הלו נרמס זה זמן כבר בשנת תקפ"ט ובעת יצאו מכה"ד כולם נודבנו הראשונים סמו חמו ורמס
סתאים לתורתו התכונה הזכה • עתה העיר די את רוח נבדו הרב הגאון הגדול בקי בכל חרדי תודה • נ"י
סיה מויה צבי הורש אורנישמוין נ"י • להבאם שנית לכה"ד ובער מק שכלו את כל
חקמיונים שנסלו ברפוס הראשון הראה את המים שמים והיחשולטי • והסיף נסך משלו כמה שנית
חידושים יקרים : חנות המתר הקדוש יעמד לו שלא תבוש התורה מבי דיש ומפי זע זיעו
עד עקם אמן סלה

יעמברג

אורח

צדקים

כאור

נוה

לדאוד

כאור

החיים

למס

למס

למס

למס

למס

למס

שיחא מוכח סא אכל בשמיחו עלי על דעת טלא הי' ההחזק במקום לא וביכ
 אס מתיח חפץ אחד על חציו חגיגה מהלך מקום לא חשוב במקום והנה הכר
 הציח רחיה לדבריו מהא דקיל מעטפתין כנוכח אנב קיטמא חף שיש עליי שזרי
 עלים ומתעוות לטון הרמזים דשזרי עלים מוכחם על . סאפר ולא חמרין
 דהאפר עלמו נכשה במקום לשזרי עלי
 ליו זה לא חשוב במקום עכאיד והנה
 באמת מדברין רבינו יל און רחיי דהרי לפי
 נירקה הכינ שם טעם התייר לשיטה
 הרמזים נשום דהוי כהו נרף של רבי
 והקשו לזכר עליו דנחלה הרי האפיומן
 ולפי' האסיד ח'ש דערין הילתי לאסור
 העוס שהאפר נכשה במקום לשזרי עלים
 המוכחים עליו והוי זכיס לדגרי האיסור
 נלך כהנ הרמז מנשום נרף של רבי דה'
 חף מוקלה גופה מותר וחמס חף לפי
 מה שחפיק הקדמונים דעניס היתיר
 משום דאפר מוכן הוא דהרנה ים רחיי
 מסך דכנוכח אנב קיטמא לנעה היתיר
 דנשי' דגולה דף כיצ צדק דהומין חת
 העכו"ם צינ סוב קאמרי דאקור נלעיל
 הכוכב משום שירי נוכוח דחי סם
 דנגלים סם לנצי הכוכב והנצי הש"ק רחיי
 מהך דמעטפתין כנוכח אנב קיטמא חף
 שיש עליו שזרי עלים והמהו צוה דרוחיו
 צנילי חוקי דמס נכשה כנוכח במקום
 לדגרי האיסור ולדגרי המותר ועוד אמאי
 קאמרי כנוכח אנב קיטמא נלאיה מותר
 משום דנעיל נכשו כלי ועי' כשינה בית
 שם חלף שדגרו לריכין הצנין ולריך
 לסוקפול דגרו ועיווחי הדגרי ליל דנחמ'
 ציניס דנעה שם נצי נוסל חס'
 ככללה ואון צוהה וקאמרי השיק
 דחייי שיש שם פירות ניב דלאיה
 הוי ככללה במקום לדגרי האיסור
 וקאמרי השיק ובישדנהו לפירוח ואון
 שצורך הכלכלי ומוקי לה צמירות המטמין
 ובזה הרמזינ' שם דנחק' מנזרח דחף
 הי' שיש צדק הכלי היתיר וס איסור
 דכשה במקום נכשה יתיר וס יס הוא
 לכשר אוסונת הכלי חס אפשר צל' פסיד'
 וענהה היה צוה חף אי כיהא דשזרי
 עלים נעליס לנצי הכלי היתיר לך נכשה
 שגורים מן הכלי וכשארי מעבר אותם
 מן הכלי הרי היתיר שבושכלי במקום להם
 וחמס אנב קיטמא מותר נלעיל אותם
 כיון שאינו יכול לנער דלא יספור
 האמרי

ש דיני מוקצה בשבת . וכו' פ' עינים :
א עין שחולין בו דגים אע"פ שהוא מותר לבלשלו דקיל במוקצה מחמת
 מיאום רבוי ששקן דשרי :
ב אין שום אוכל תלוש דראוי לאכילה מוקצה לשבת דתמיים ושקדים ושאר
 סירות העופרים לשתיה מותר לאכול מהם בשבת ואפי' חשים שיהיה
 בקרקע ועדיין לא השרישו ובמים שחתה התנגולת מותר לשלשין וכן השמים
 הלקוסים קודם בישולן וכונסם אחת בשלם הם מתבטלים מאריהם מותר לאכול
 מהם כדמ' בישולן אבל נריגות הצמקים שבתיהו קודם שיתבישו דכיון שיתיר שיהיו היה
 בשבת משום מוקצה שהן מסיירות קודם שיתבישו או אם במוקצה לייבשן אמרין
 דעמו מהם וכן ראיא חרתי ודינהו בדים ולא היו הוו מוקצה :
ה ה"ס דהין סכה שדן נבל קומי אפילו גוונתו וזמקום טנידו מזהלים : (כל נו
 ס' יפה זמן השמש נהיין סוף עכ"ל וירושלמי) :
ג בין באיסור אכילה בין באיסור תלשול כל דבר שהיה ראוי בין השמשות אם
 אירע בו דבר שנתקלקל בו ביים והדו ונתקן בו ביים חד להחיותו אבל דבר
 שהוכנה בין השמשות אסור כל היום :
ד גרוניות וצמקים שהיו מוכנים וכשהגיע בין השמשות כבר נתיבשו והם
 ראויים לאכילה אע"פ שלא ידעו הבעלים באותה שעה שנתבישו ואח"כ
 נודע להם ששן השמשות כבר היו יבשים מותר :
ה גרוניות וצמקים דהוו ולא הוו ראיא אינם דאכלי ליה ואיכא דלא אכלי
 ליה אי אושמי נפק ליה חמרת מוקצה ואי לא רא אכל אם אינם ראויים
 והושגם אונס לאו מילתא היא :
ו כל דבר שאסור לבלשלו אסור ליתן לחתנו כרי שישול כחובו מפני שאסור
 הכלי בטלמול ונמשא כממל כלי מהכין אבל מותר לבשות עליו כלי ובלבר
 שיא יע בו :
ז כשה שיש עליה סעודה או אפילו אין עליה עתה והוי עליה בין השמשות אסור
 לבלשלה דכנו דאחקאי לבין השמשות אחקאי לבולי יוסא :
ח ה"ס ופסולי לנודך גמי או נליך מקומה : (ג"ס) הוא הרין לכל דבר היתיר שמתיר
 עליו אסור אבל אם אין עליו עתה סעודה ונ"ס לא הוי עליה בין השמשות מותר
 לבלשלה אפי' יהיה למערת והגיה עליה כמעד יום כיון ששלקן קודם לבין
 השמשות :

הנה ויס אפסין ציימד לך והנחין צין חף על פי שסילקן מנעמי (מיה נשם ריש)
 ולכן אסור לבלשול בים של תפוח חשי' סעולה התפוח התנו מעבור יום חלף
 ח'כ עכס נו נכשה שפתי הכלה סולקן מן היימוד וכן נוהגי' (הנהנה מייבוני
 פכיה) מיהו לנודך גמו או לנודך מקומה מותר וכן נכיס הפסיד ננדר
 חוילין וביקר הנוגד מותר לננוס חס חויל' התפוח השם מוסר
 לננוס הנוד דהכיס נפל חללו אנב חס ככה נו תפוח מותר לנלעיל הנוד דל' אפרי'
 דכל הנוד נכשה מקום לננוס חויל' ואין התפוח על מיקר הנוד חלף לין לננוס
 נכשה דמישיטין סמל יל' נו דכלמיל ס' שיש בליני (צ"י סמי' ט"ס) וניל ס' רס'ו
 חס סמ' כינו חללו נכשה מה דינו : (ג"ס)

כ כלי שיש עליו דבר האסור דבר המותר מותר לבלשלו כגון מחמת שיש
 עליה כמעד יום אם שותר לבלשלו לבמות בו רוק או צואה ויש עליה
 גיב שבי' ערעם שהם אפריים בלשול מותר לבלשול המחתה כמו שהיא כגון שדברי
 הסותר חשוב מדבר האיסור אבל אם דבר האיסור חשוב יותר מדבר המותר בשל
 אצרו ואסור לבלשלו ואע"פ היתיר מלשול זה משום דלא אפשר למינקס קישאם
 לחוריי אפי' אי שדי ליה מהמחתה וס' לס לריך למקום המחת' כמו שנתמל' לעיל
 ס' פ"ט) ואם אינו צריך אלא לנעך המחתה לא לבלשלה כמו שהיא אלא יתיר
 דאמרי ושברי העצים בכחוסם ויכול המחתה : הנה

הואיל ואפי' חף אפסרי ללנוס הנצלים ללודך שבת ושפיר דייקו הרי"ף והרא"ש
 דחף צמרגולת העומדת לאכילת הנצלים שאקורים צאכילת משום פס"י או משמי'
 אסורים צמרגולת ורויך היסוד וכאפשר שתצונקחי רחיי להרצ בצפר מנן חנצה -
 סימן שביס ס'ך עיו הניח צמס ס'. חר'ה דמותר להאכיל מוקלה לקטן דכל לורטי
 קשן כחולה שאין צו סכנה מנזרח והה דמוקלה מותר לחולה שאין צו סכנה -
ד ודנה' זה ל' וזמן רב נכשה צמרגולה אחת כהא דקאמרי צמס' יומא דף
 סינ נצי מ' שאחיו צולמס דאם יש לפכיו ענל וחפשר להפריש שנתנו
 הרומה אח' עדין חס לאכול ענל או להפריש הרומה ולאכיל גם החולין וגם
 החרושה וקשה לי הא ענל קודם שנתקן הוי מוקלה סויל' ובין השמשות לא הני
 חיי ועדיין לא נתקן אכל אחר שנתקן לא הוי מוקלה חף דהייס לא חיי כיון
 דאינו יק איסור דרבנן אחר שנתקן לא משום מוקלה כחש החריני צית שהוא
 מלא פירות עישה' דמוקלה שנתקן וגם איכיר' ק' איסור דרבנן לא משום מוקלה'
 אכל קודם שנתקן חף מוקלה מתחת איסור דרבנן חשוב מוקלה ואפי' יגהרתי
 לומר שיותר כיון לתקן הפירות ויאכל החולין והתירוהו דלא חין כאלן איסור מוקלה'
 אכל שיאכל הענל שלא נתקן יש כאלן איסור מוקלה וכבר צאמרנו דמוקלה'
 דאכילה חשוב יש לו עיקר מן הסורה והכרחי ל' צו דנחמ' זה ל' ימים הייתי
 מחקקם לפריש הימיה הניח צמ' סימן שד"ה דאם חולה לריך לאכול צמר

ביום הספיקן אסרתי לומר מישה במה חרה בחשובת שאלה :

76
 י' מקום עיון צאיסור מוקלה דרבנן אי מותר להאכילו לחולה שאין צו
 סכנה ושהה צשיע כאלן מנזרח דרך טלמול מן הלך ההיור ללודך חולה
 שאין צו סכנה אכל לא טלמול נמור וכיס אכילת מוקלה ובאמת יש מחלוקת
 ספוקים כהא דקיל' דלורטי חולה שאין צו סכנה כעשים עיי עכרס לפי שאינו
 רק טעון דרבנן אס עומר לישראל לנעות מלאכה דרבנן שיש עליו
 שאין צו סכנה דרעס השלישיה דיש חילוק צין איסור מלאכה דרבנן שיש לו
 עיקר מן הסורה ולפי זה לכאורה כראש ל' דמוקלה הכל איסורו אינו רק
 דרבנן מותר להאשטלו לחולה שאין צו סכנה (ואין זה דומה לאכילת איסור
 דרבנן המנזרח צשיע יוד סימן קניה דמס אכילת אקורה הוא ענל עלמו וכאלן
 דמחת חוקי שבת דרביע ענה ולא עריך מאיסור שבוה) חמס כחוספת
 י'רם עכ"י צילה כהא דקאמרי השיק דלמדי משום פסקים שזנו ומחוס פירות
 הכושרין אחאי פסיקא אקורה הקשה צמי אחאי לא הקשה לריכ דאמרי משום
 מוקלה אחאי פסיקא אקורה הא מוקלה הוא גם כן דרבנן והיך
 דמוקלה חשובת כשל תורה הואיל ויש לו עיקר מן הסורה איכ ה"ס לענין
 להאכיל לחולה שאין צו סכנה חשוב כשל תורה דאסור וצה נראה לי ליימד

בעזרת

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמת שבת

חלק ג (ב)
הלכות מוקצה

*

כולל בירוריו הלכות בהלכות שבת המצויים
(השייכים לשו"ע סי' ש"ח - ש"ב)

*

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה
ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ה"ח

ספר חינוך ישראל, סי' נשמת ישראל ג"ח

שו"ת מקדש ישראל ז"ח, וש"ס

ברוקלין נ.י. - אגודת תשע"ב לפ"ק

דפוס הכתב

לטלטל מוקצה לצורך חולה

סימן ט"ו

שאלה - מהו לטלטל מוקצה לצורך חולה שאבס"כ, וכן בשביל תינוק [ובתוכה יבואר אי מותר ישראל להאכיל מוקצה לתינוק, האם איסור מוקצה הותר בשביל חולה].

תשובה - תלוי במחלוקת, ומן הראוי לעשותו בשינוי. מדברי הלבוש

בסי' ש"ט (ס"א) יוצא דאיסור טלטול מוקצה אסור לצורך התינוק, דמבואר שם דכשיש להאב געגועין מותר לו ליטול את בנו התינוק שאבן בידו "שלא העמידו חכמים טלטול שלא בידים במקום סכנת חולי", יוצא דאילו טלטול גמור אסור אפילו במקום סכנת חולי (שאבס"כ), וכ"מ משו"ע הרב שם (ס"ב) דאפילו כשיש לו געגועין (שהותר להגביהו כשאבן בידו, מ"מ) אסור להגביהו או אפילו לחוזהו בו כידו כשהוא נושא חפץ חשוב המוקצה (כגון דינר) משום חשש שמא תפול ואתי האב להגביהו וליטלנו (מיהו יש לדחות דשם החשש שיגביהו שלא לצורך התינוק אלא כדי שלא תאבד או תתקלקל כשתגלגל על הארץ).

אבל במג"א (סי' שכ"ח סקט"ו) מביא מס' או"ה דמותר להאכיל לתינוק בידים מוקצה, אם אי אפשר בענין אחר (דצרכי תינוק דינו כצרכי חולה שאבס"כ) וכ"כ בחי"א (טט-טז), וכ"ה בכלכלה"ש, והוכיח מזה שמותר ליתן דיו וקולמוס לרופא כדי שיכתוב רעצעפ"ט לחולה שאבס"כ.

אלא דהפמ"ג שם עמד בזה דנהי דצרכי תינוק נחשב כצרכי חולה שאבס"כ מ"מ מה שנא מהמבואר שם בשו"ע (סעיף י"ז) דישאל אסור לעשות אף מלאכה דרבנן לצורך חולה

שאבס"כ אא"כ נעשית בשינוי, ומתחלה כ' די"ל דבאיסור מוקצה הקילו, ושוב כ' דאולי באמת בעי שינוי קצת [ובס' שביתת השבת משם הפמ"ג שמתיר להאכיל מוקצה לחולה שאבס"כ, וכנראה שהשבה"ש תפס שעיקר שיטת הפמ"ג להקל], ובאמת שהפמ"ג עצמו בסי' שכ"ב (א"א סק"ה) החליט להיתר (בלא שינוי), והיינו כנ"ל [ובמה שמצדד הפמ"ג דאיסור טלטול מוקצה קיל, ע' בס' אג"ט (מ"ל' טוחן סק"מ) שהשיג עליו מד' התוס' דיוצא שאיסור טלטול מוקצה חמיר מאיסור הוצאה לכרמלית, מיהו הפמ"ג (א"א ס"י שי"א סק"ה) הביא שדב"ז תלוי במחלוקת הרמב"ם ורש"י, דאה"ג דכן נראה דעת רש"י, אבל דעת הרמב"ם דלטלטול מוקצה קיל מהוצאה לכרמלית (ומצינו כמ"פ שהקילו בטלטול יותר משאר איסורים), וע"ע במ"ב (סי' ש"ח (סקע"ז) שמביא ג"כ מהפמ"ג עצמו שאיסור מוקצה קיל משאר איסורי דרבנן (דשבות דמוקצה הותר אף כדי שלא יזוק בו היחיד, משא"כ שאר איסורי דרבנן לא הותר אלא כדי שלא יזוקו בו הרבים)].

גם המ"ב (סי' שכ"ח סקנ"ח) הביין בדעת הפמ"ג (במסקנתו) שמצדד קצת דבעי שינוי (ועיי"ש בשע"צ דלפי זה לא תוקשה משו"ע ריש סי' ש"ט שלא הותר לטלטל מוקצה בשביל תינוק הכוכה ודוק), גם בס' תורת שבת (סקכ"ד) כ' דמה דהתיר בס' או"ה להאכיל מוקצה בידים לחולה י"ל דהאו"ה לשיטתיה דמתיר לחולה אפילו שבות שיש בו מעשה, אבל לדידן דקיי"ל כהרמב"ן אסור אא"כ ילטלל המוקצה בשינוי או ע"י גוי, וכ"כ בס' קצוה"ש דבעי שינוי.

ובס' תהל"ד (שכ"ח סקכ"ה) ג"כ נתקשה בזה איך מאכילק מוקצה לתינוק הא לא הותר שבות לחולה שאבס"כ אלא שבות ע"י שינוי, והי דצרכי קטן דנחשב כצרכי חולה היינו כחולה שיש בו סכנת אבר דהותר אצלו אף שבות כדרכו [ולפ

זה אילו בחולה ממש שאבס"כ איסור מוקצה], ואח"כ (בס' ליישב באופן אחר דאיסור משאר שבותים (ועיי"ש ט המצטער, ומוכח מזה דאיסור קיל מאיסור אמירה לעכו"ם המצטער רק בעד חולה כל טלטול מוקצה הותר בשביל יהא מותר אף בחולה שאבס"כ שם (בסוסקנ"ו) ועיי"ש דאכ לטלטול מוקצה כנ"ל יעו' שבשו"ע סי' ש"ט לא הותר טל תינוק הוכיח בתהל"ד שם בס' שרק לצרכי אכילה חשיב קטן בדברינו בנשמת שבת ח"ה סי' בזה].

בשביל חולה

ובס' ישועות יעקב (סוס"י מהמג"א הג"ל דאכילו לחולה שאב"ס, ולא דמי לאיס דאסור לחולה שאיב"ס, דשאנ איסור מחמת עצמו אלא איסור עליה, וכנ"כ בס' שלחן עצי שנ מוקצה לצורך חולה שאין בשע"צ (סי' תרנ"ח סק"ג) דהת לצורך חולה (וצע"ק ממ"ב הנ" במנחת פתים (סי' של"ז) ועפ"ת סק"ה) משם רע"א שמתיר ג"כ, ע (ח'), ובשו"ת לחם שלמה (או"ה משמו שאוסר, ובס' שש"כ (פ"ל' שאיב"ס לטלטל ולאכול דברים בהגהות הגרי"פ ובס' עין [ועיי"ש] מזה בדברינו בנשמת טס"א].

טלטול מוקצה במקום הפסד

סימן ט"ז

שאלה - מהו לטלטל חפץ המוקצה במקום חשש הפסד מרובה (ממש).

תשובה - אסור [אם לא בהפסד הבא פתאום ויש חשש שאם לא

נתיר לו לטלטלו אז מחמת בהילתו להציל ממונו יבוא לעבור על 'איסור תורה'].

בשו"ע סי' של"ד (ס"ב) מובא מחלוקת הראשונים מהו לטלטל מעות וחפצים המוקצים כדי להצילם מפני הדליקה או מגזלנים ואנסים, שיש מתירים (בעל התרומות) ויש אוסרים (הרשב"א), וטעם המתירים מבואר במג"א משום דאדם בהול על ממונו וחוששים שאם לא נתיר לו איסור טלטול מוקצה יבוא לעבור איסור תורה כדי להציל רכושו (וכ"ה בס' חו"ס"ש ובהגר"א), אבל יש מפרשים (הבית מאיר ועוד) שהוא ס"ל שאיסור מוקצה הותר בכללו במקום הפסד מרובה [וע' בס' תהל"ד (סי' ש"ז סק"ב) שמ"מ אף לדידהו דוקא במקום הפסד מרובה אבל לא במקום מצוה או צרכי רבים], ולהלכה מבואר בשו"ע הרב (ס"ב) דהעיקר כהמג"א, לא כהסוכריים דלא גזרו כלל על איסור טלטול מוקצה במקום הפסד מרובה, וכ"ה בס' חיי"א (סז-כ) ובס' שלחן עצי שטים, וכ"י ממ"ב (סק"ז) [אבל בס' כלכלת השבת כ' דלכו"ע מותר לטלטל מוקצה במקום הפסד, והא דיש אוסרין (בשו"ע ס"ב) הוא או משום דאדם בהיל בשעת שריפה וחיישינן שמא יכבה בעצמו, או משום שאינו אלא ספק פסידא שמא תושרף עיי"ב, ולדידיה בעלמא במקום פסידא מרובה הותר איסור מוקצה, אבל להלכה לא משמע משאר כל הפוסקים כוותיה], וע' בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ס"ב אות ב', וח"ג סי' כ"ט) שמצרף שיטת הבית מאיר שמתיר טלטול מוקצה במקום הפסד מ.

זה אילו בחולה ממש שאבס"כ לא הותר בשבילו איסור מוקצה], ואח"כ (בסקמ"ט) כ' התהל"ד ליישב באופן אחר דאיסור טלטול מוקצה קיל משאר שכותים (ועיי"ש שהותר אף בשביל המצטער, ומוכח מזה דאיסור טלטול מוקצה עוד קיל מאיסור אמירה לעכו"ם דלא הותר בשביל המצטער רק בעד חולה כל הגוף, ואילו איסור טלטול מוקצה הותר בשביל המצטער) [ולפי זה יהא מותר אף בחולה שאבס"כ דעלמא], וכ"כ עוד שם (בסוסקנ"ו) ועיי"ש דאכילת מוקצה דומה לטלטול מוקצה כנ"ל יע"ב [ולדבריו מה שבשו"ע סי' ש"ט לא הותר טלטול מוקצה בשביל תינוק הוכיח בתהל"ד שם בס"י ש"ט סק"ד משום שרק לצרכי אכילה חשיב קטן כחושאבס"כ, ועיין בדברינו בנשמת שבת ח"ה סי' תס"ט מה שכתבנו בזה].

בשביל חולה

ובס' ישועות יעקב (סוס"י שיי"ט) הוכיח מהמג"א הנ"ל דאכילת מוקצה מותר לחולה שאבס"כ, ולא דמי לאיסור דרבנן דעלמא דאסור לחולה שאיבס"כ, דשאני מוקצה שאינו איסור מחמת עצמו אלא איסור הזמן הוי דרביע עליה, וכנ"כ בס' שלחן עצי שטים דמותר לישא מוקצה לצורך חולה שאין בו סכנה, וכ"ה בשע"צ (סי' תרנ"ח סק"ג) דהתירו איסור מוקצה לצורך חולה (וצע"ק ממ"ב הנ"ל), וכ"כ להיתר במנחת פתים (סי' של"ו) ועפ"ת (יר"ד סי' קנ"ה סק"ה) משם רע"א שמתיר ג"כ, עש"ת רע"א (סי' ה'), ובשו"ת לחם שלמה (או"ח סי' נ"ו) מביא משמו שאוסר, ובס' שש"כ (פל"ג) מיקל לחולה שאיבס"כ לטלטל ולאכול דברים המוקצים, וע' בהגהות הגרי"פ ובס' עין רועים.

[וע"ע מזה בדברינו בנשמת שבת ח"ה סימן תס"א].

L

☆☆☆

די"ל
אמת
משם
וב"ס,
פמ"ג
(א"א
כנ"ל
מוקצה
והשיג
מוקצה
הפמ"ג
תלוי
ה דעת
ה קיל
והקילו
יב (סי'
עצמו
דשבות
היחיד,
לא כדי
הפמ"ג
(ועיי"ש
ריש סי'
ל תינוק
כ' דמה
לחולה,
לו שבות
בהרמב"ן
ע"י גוי,
קשה בזה
לא הותר
שינוי, ותי'
זולה שיש
רבו נולפי